

20—22 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 20 april

Sid.

Svar på interpellation av herr Hedblom ang. elevråd	3
Interpellation av herr Sveningsson ang. trafikövervakning och motorfordonskontroll	8

Fredagen den 22 april

Svar på interpellation av herr Möller ang. preskriptionstiden för straff vid vårdslös deklARATION	10
Vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd	12
Om pension åt förre förrättningsmannen Adolf Lindberg	22
Om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet	23
Om vissa ändringar i lagen om sterilisering	26
Om viss översyn av byggnadslagstiftningen	35
Ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp	39
Stödet åt lin- och hamphanteringen	48
Om de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård	57
Interpellation av fru Svenson ang. olycksriskerna för barn i samband med försäljning vid starkt trafikerade vägar	60

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 20 april	Sid.
Gemensam omröstning i fråga om anslag till Tullverket: Anskaffning av viss materiel	3
Fredagen den 22 april	
Jordbruksutskottets utlåtande nr 23, ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd	12
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, om viss vidgning av direktiven för författningsutredningen	22
Statsutskottets utlåtande nr 56, ang. anslag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m.	22
— nr 57, ang. fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde ..	22
— nr 58, om pension åt vissa personer	22
Bankoutskottets utlåtande nr 16, om viss utredning ang. stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet	23
Första lagutskottets utlåtande nr 24, ang. vissa ändringar i lagen om sterilisering	26
— nr 25, om viss ändring i lagen om avbrytande av havandeskap ..	34
Andra lagutskottets utlåtande nr 21, ang. förslag till förordning om mopeder m. m.	34
Tredje lagutskottets utlåtande nr 14, ang. förslag till lag om renmärken, m. m.	35
— nr 15, om ändring i lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m.	35
— nr 16, om viss översyn av byggnadslagstiftningen	35
— nr 17, om ökat skydd för delägare i bostadsrättsföreningar	39
Jordbruksutskottets utlåtande nr 14, ang. medel till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.	39
— nr 17, ang. stödet åt lin- och hamphanteringen	48
— nr 20, ang. anslag till ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.	57
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, om samordning av olika trafikmedel i glesbygderna	57
— nr 24, om utredning rörande de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård ..	57

Onsdagen den 20 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet för tiden 19—25 april 1960 för att under denna tid deltaga i Byggnadsinternationalens kongress i Montecatini, Italien.

Stockholm den 8 april 1960

Knut Johansson

Till riksdagens första kammare

Då jag som representant för Fria Fackföreningsinternationalen kommer att vistas i Förenta Staterna och Kanada under tiden från den 18 april till och med den 30 april, hemställer jag om befrielse från riksdagsarbetet under angivna tid.

Stockholm den 13 april 1960

Arne Geijer

De begärda ledigheterna beviljades.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 42 föreslagna samt av båda kamrarna godkända votersproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 451, till Tullverket: Anskaffning av viss materiel för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 451, till Tullverket: Anskaffning av viss materiel för

budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voterspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 66.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 349, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 109 ja och 104 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 181 ja och 170 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Justerades protokollen för den 5, 6 och 8 innevarande månad.

Ang. elevråd

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Hedbloms interpellation angående elevråd, erhöi ordet och anförde:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Hedblom frågat om jag anser

1) att en elevrepresentation av sådant slag som »talmansinstitutionen» i Skara tillgodoser det behov av elevorgan, varom talas i skolöverstyrelsens allmänna anvisningar för undervisning och fosteran på skolans högre stadier;

2) att elevråd är ägnade att motverka möjligheterna för pennialism att kvarleva inom vårt skolväsende;

3) att erfarenheterna av elevrådsverksamhet är så goda att kompletterande

Ang. elevråd

föreskrifter bör läggas till överstyrelsens anvisningar, av den innebörden att rektor skall stimulera till bildande av elevråd.

Såsom redan torde vara känt för interpellanten genom min i annat sammanhang offentligt deklarerade uppfattning om de åsyftade förhållandena i Skara, är mitt svar på den första frågan ett bestämt nej.

Mitt svar på herr Hedbloms andra fråga är ett klart ja. Min positiva uppfattning om värdet av att eleverna i lämpliga former aktivt medverkar till upprätthållandet av ordningen i skolan framgår redan av uttryckliga föreskrifter i de nya skolstadgorna om att en sådan aktivitet från elevernas sida skall stimuleras. Att elevråd, som i verklig mening är representativa för elevkåren, organiseras som ett led i denna medverkan, anser jag angeläget, särskilt som en dylik representation — vilket framhålles bl. a. i skolöverstyrelsens anvisningar — också från andra synpunkter är ett för skolans verksamhet nödvändigt organ. Att en representation av detta slag ännu inte synes ha kommit till stånd i full utsträckning torde ha sin förklaring i att det kan ta tid att finna de lämpliga formerna härför överallt; det kan ju inte bli fråga om något åläggande för eleverna att bilda elevråd. Att stimulera tillkomsten av den här avsedda elevrepresentationen inbegripes självfallet i rektors stadgeenliga åligganden. Genom ytterligare preciserade påpekanden där- om i stadgor eller anvisningar synes mig föga vara att vinna — angelägnare är nu att skolans ledning genom praktiska och förnuftiga åtgärder i samarbete med eleverna och hemmen söker att med om möjligt ännu starkare intensitet främja god ordning och arbetstrivsel i skolorna. Därmed, herr talman, torde även interpellantens tredje fråga vara besvarad.

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för hans svar på min interpellation.

Det är givetvis med tillfredsställelse jag noterar den positiva inställning till elevrepresentationen som klart kommer till uttryck i svaret på min interpellation. På min första fråga om »talmansinstitutionens» lämplighet som elevrepresentationsform har jag fått ett bestämt nej. En elevrepresentation som endast omfattar de två högsta klasserna och dessutom utesluter de kvinnliga eleverna är självklart otillfredsställande.

Uppskattningen av elevrådets verksamhet kommer också till uttryck då statsrådet bejakar frågan om elevråden kan anses vara ägnade att motverka möjligheterna för pennalism och andra oarter att kvarleva i vårt skolväsende. Jag tycker att det är värdefullt att vi fått en så klar deklaration på denna punkt av statsrådet.

Statsrådets svar på den tredje frågan beträffande eventuella kompletterande föreskrifter av den innebörden att rektor skall stimulera till bildande av elevråd är emellertid enligt min mening mindre tillfredsställande. I skolöverstyrelsens allmänna anvisningar för undervisning och fostran på skolans högre stadier behandlas elevråden i kapitlet om disciplin och ordning. Där ges en relativt utförlig redogörelse för ett elevråds arbetsuppgifter, vilka för övrigt tycks till alltför stor del falla på det disciplinära området. En beskrivning ges också på olika metoder att tillsätta elevråd. Såvitt jag kan förstå finns inga direkta anvisningar om rektors uppgift i sammanhanget, särskilt om elevernas initiativförmåga brister.

I läroverksstadgans paragraf 51 i kapitlet om ordning och tukt föreskrives i mom. 4 att lärjungarna för att fostras till en sund kamrat- och medborgaranda under lämpliga former bör medverka vid upprätthållandet av skolans ordning. Därigenom skulle de vänjas vid en under ansvarskänsla utövad självstyrelse. Vidare stadgas att närmare bestämmelser skall utfärdas av rektor i samråd med vederbörande klassföreståndare och i mån av behov med kollegiet i dess helhet. I folkskolestadgan återfinns motsvarande bestämmelse i 7 kap. om elever-

Ang. elevråd

nas uppförande. I paragraf 60 föreskrives att eleverna skall uppmuntras att aktivt medverka till upprätthållandet av ordningen i skolan. Efter samråd med lärarna och representanter för elever och målsmän må rektor meddela erforderliga föreskrifter. Man fäster sig för det första vid att stadgandena om elevernas självstyrelse i bägge fallen återfinns i kapitel om ordningsfrågor. I skolöverstyrelsens anvisningar är dock elevråden omnämnda även i kapitlet om undervisning och fostran, där det framhålles att elevråden är av fostrande värde. Man lägger vidare märke till den bristande överensstämmelsen mellan läroverks- och folkskolestadgorna.

I läroverksstadgan finns intet nämnt om elevrepresentanternas och målsmäns medverkan vid utfärdande av föreskrifter om elevråd etc., vilket däremot är fallet i folkskolestadgan.

Såvitt jag kan erinra mig utlovades, då den nya skolstyrelselagen antogs, att en samordning skulle ske av de olika stadgorna. Här är ett exempel på föreskrifter som borde göras enhetliga. Man kan väl knappast ur dessa stadganden utläsa något direkt åläggande för rektor att stimulera till bildande av elevråd. Det förhållandet att så många »elevråds-möjliga» skolor saknar elevrepresentation — en undersökning företagen av Sveriges elevers centralorganisation visar att hösten 1959 endast 150 av cirka 400 möjliga skolor har elevråd — visar, synes det mig, att rektorerna i många fall icke insett sin positiva uppgift i detta sammanhang. Utvecklingen i Skara-fallet bekräftar enligt min mening också denna uppfattning. Trots all uppmärksamhet kring fallet har det ännu ej klart sagts ifrån att ett elevråd bör inrättas. Hittills har det, såvitt jag kunnat följa utvecklingen, endast talats om att en kommitté ur kollegiet skulle ställas vid talmannens sida till hans hjälp.

Jag delar statsrådets uppfattning att det inte kan bli fråga om något åläggande för eleverna att bilda elevråd. Men en mera positiv skrivning beträffande rektors ålägganden borde vara på sin plats. I läroverksstadgan talas i paragra-

ferna 139 och följande om rektors ämbete. I § 143 mom. 2 kunde efter sista meningen, där det talas om att rektor skall ägna föreningsverksamheten bland lärjungarna uppmärksamhet, naturligt infogas en rad om det lämpliga i att rektor stimulerade till bildande av elevråd. I folkskolestadgan § 133 om rektors allmänna ålägganden kunde i anslutning till några rader om trivsel och arbetsglädje vid skolorna elevråden omnämnas. Det torde nämligen finnas rektorer, säkerligen fåtaliga, som icke har den rätta förståelsen för elevrepresentationen. Stadganden av nämnt innehåll skulle omöjliggöra en dylik negativ inställning.

En del rektorer fruktar att bildande av elevråd kommer att medföra en ytterligare arbetsbelastning för dem. Motsatsen torde i stället bli fallet. Ofta väljes av elevråden en särskild förtroendemann bland lärarna som kontaktman mellan kollegium och elevråd, så att rektor ej behöver belastas med en ny arbetsuppgift. En informationskrivelse från skolöverstyrelsen till de elevrådsberättigade skolor, som ännu ej bildat sådana, innehållande en översikt över hittillsvarande elevråds verksamhet tror jag skulle vara värdefull.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret. Skolöverstyrelsens anvisningar kan kanske sägas vara i stort sett tillfredsställande i fråga om elevråden. Jag vill ifrågasätta om inte skolstadgorna däremot kunde kompletteras och samordnas i detta avseende ungefär i enlighet med vad jag här skisserat.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag har ingen direkt anledning att gå in i polemik med den ärade interpellanten utan vill endast lämna några upplysningar.

I Skara-fallet har skolöverstyrelsen direkt uppmanat rektorn vid läroverket att se till att frågan om elevernas representation ordnas tillfredsställande. Det är den formen som skolöverstyrelsen kommer att ange, därest det mot förmodan skulle visa sig att rektorerna in-

Ang. elevråd

te är positivt inställda till elevrådsorganisation.

Däremot är jag för min del övertygad om att de regler och anvisningar som redan finns är tillräckliga. En synpunkt, herr talman, får vi inte glömma bort i den här bilden, och det är att eleverna måste ha en känsla av att elevråden är *deras* organisationer. Det är den första skoldemokratiska livsyttningen — om jag får använda det uttrycket — och det vore säkerligen olyckligt om eleverna själva uppfattade dessa elevråd som i någon mån framkommenderade av skolans ledning. Det är därför man har utgått ifrån att eleverna vid de högre skolorna, som ändå har en något så när respektgivande ålder, skulle kunna klara den här frågan på egen hand på samma sätt som sker inom alla övriga frivilliga ungdomsorganisationer. I folkskolan däremot, där eleverna är betydligt yngre, är det kanske nödvändigt att även koppla in målsmännen. Det är en av anledningarna till att de båda stadgorna på den här punkten inte är samstämmiga.

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! Jag skulle bara till herr statsrådets senaste inlägg vilja foga den kommentaren, att det kanske på sina håll bland eleverna förekommer en viss tveksamhet i fråga om bildandet av elevråd just av den anledningen att eleverna inte känner sig säkra på rektors inställning. Om det av skolstadgan och anvisningarna klart framgår, att rektor skall stimulera till bildande av elevråd skulle eleverna kanske våga ta initiativ här till i större utsträckning än vad de hittills gjort.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Det är ett mycket intressant ämne som vi här är inne på. Jag vill för min del instämma i åtskilligt som ecklesiastikministern sagt. Liksom han har jag nämligen funnit att när det gäller de äldre eleverna på gymnasiestadiet måste man vara oerhört för-

siktig, så att de inte får för sig att de är tvungna att bilda ett elevråd. Man får ju då visserligen kanske till stånd ett elevråd, men risken är att det inte blir så långlivat, särskilt om det kommer i konflikt med kamraterna, vilket ofta inträffar. En elev får måhända några kamrater med sig om att bilda ett elevråd. När denne elev sedan lämnar skolan, upphör också elevrådet. Detta har faktiskt flera gånger inträffat. Man bör därför vara mycket försiktig och inte på minsta sätt från rektors sida lägga något tvång på eleverna att bilda elevråd.

Elevråden kan naturligtvis ha en viss betydelse ur disciplinär synpunkt, men förutsättningen är att medlemmarna av elevrådet har sina kamraters fulla förtroende. Det får inte finnas minsta misstanke om att det går rektors eller någon lärares ärenden, ty då kan elevrådet inte göra någon ordentlig insats. Elevråden måste arbeta självständigt men skall naturligtvis ha stöd av kollegiet, ty annars kan de inte bli till den hjälp som de är avsedda att vara.

Jag har på nära håll kunnat följa flera elevråds verksamhet. Ibland har elevrådet arbetat bra, men i andra fall har det egentligen inte åstadkommit någonting alls. Allt beror ytterst på vilka möjligheter elevrådet har att appellera till sina egna kamrater och hurudana elevrådets egna medlemmar är. Man kan under alla förhållanden inte kommendera fram ett elevråd. Rektor kan bara ge en pojke eller flicka i uppdrag att söka bilda ett elevråd. Han kan tala med eleverna och påpeka möjligheten att skapa ett elevråd, men längre kan rektor absolut inte gå.

Våra jätteläroverk är för övrigt mycket svårhanterliga även från elevråds synpunkt. Vid mindre skolor känner både lärare och elever bättre till varandra, och man kan där komma fram till bättre resultat. Vid ett gymnasium med 400—600 elever och en realskola på nästan det dubbla antalet är det naturligtvis inte lätt för ett elevråd att göra sig gällande.

Jag konstaterar alltså, herr talman, att man måste vara mycket försiktig när det

gäller att skapa elevråd vid våra skolor, vilket ju herr statsrådet också framhöll i sitt yttrande. Herr Hedblom var nog alltför aggressiv när han liksom ville tvinga fram elevråd. Jag tror inte att man bör gå den vägen.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag i fråga om lokaliseringen av vissa statliga institutioner, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 122, med förslag till lag om ändring i lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom, m. m.; samt

nr 123, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 16 § strafflagen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 129, angående utövandet av statens tobaksmonopol.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:t proposition nr 130, med förslag till lag om tilllägg till lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:t proposition nr 132, angående reglering av sockernäringen i riket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.

Ang. elevråd
Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 137, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående omorganisation av riksgäldskontoret.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionerna nr 628 och 629.

Vid föredragning av motionen nr 630 hänvisades densamma, i vad angick promilletalet för skogsvårdsavgiften, till bevillningsutskottet och i övrigt till jordbruksutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionerna nr 631—633.

Vid föredragning av motionen nr 634 hänvisades densamma, såvitt gällde promilletalet för skogsvårdsavgiften, till bevillningsutskottet och i övrigt till jordbruksutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionen nr 635.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, statsutskottets utlåtanden nr 56—58, bankkontskottets utlåtande nr 16, första lagutskottets utlåtanden nr 24 och 25, andra lagutskottets utlåtande nr 21, tredje lagutskottets utlåtanden nr 14—17, jordbruksutskottets utlåtanden nr 14, 17 och 20 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 23 och 24.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

Interpellation ang. trafikövervakning och motorfordonskontroll

nr 115, med förslag till lag om straff för varusmuggling, m. m.;

nr 119, angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högskolor m. m.;

nr 124, med förslag till förordning om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordning) m. m.;

nr 133, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse;

nr 134, rörande Sveriges anslutning till vissa internationella överenskommelser på upphovsrättens område;

nr 135, angående riktlinjer för en framtida statsunderstödd familjerådgivningsverksamhet;

nr 138, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om visst undantag från stämpelpfikt enligt förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

nr 139, med förslag till lag om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m.;

nr 140, med förslag till lag om ersättning för skada i följd av atomreaktor-drift m. m. (atomansvarighetslag);

nr 141, med förslag till lag om behörighet att utöva läkaryrket m. m.;

nr 142, angående inrättande av en för krigsmakten gemensam krigshögskola m. m.;

nr 143, med förslag till ändringar i regeringsformen m. m.;

nr 144, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. och 29 § 1 mom. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967);

nr 145, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

nr 146, angående ytterligare ersättning med anledning av viss flygolycka;

nr 147, angående uppförande av en barn- och ungdomspsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund;

nr 148, med förslag till förordning om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, m. m.; samt

nr 149, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa.

Anmälades och bordlades jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd jämte i ämnet väckta motioner.

Interpellation ang. trafikövervakning och motorfordonskontroll

Herr SVENINGSSON (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Det är ett för alla välkänt förhållande att motorfordonstrafiken i vårt land under senare hälften av 1950-talet ökat i en nära nog explosionsartad takt. De tusentals bilister som under den gångna påskhelgen har befarit landets vägar kan vittna om vilken oerhörd omfattning biltrafiken har fått. Enbart under 1959 beräknas ökningen av antalet personbilar ha uppgått till 169 000. Med all sannolikhet kommer bilismen även under åren framöver att uppvisa en mycket snabb utvecklings-takt. Samtidigt måste man emellertid konstatera att utbyggnaden och underhållet av vägarna inte har kunnat fortgå i samma takt som den ökade biltrafiken, och inte heller kan man, hur angeläget det än är, räkna med någon avgörande förändring i detta avseende under de närmaste åren.

Utvecklingen av bilismen har medfört att vägutrymmet per bil har blivit allt mindre. Vid veckoskiftena och de stora helgerna uppstår ofta trafikstockningar vid infarten till tätorter och ute på de mera trafikerade vägarna. Med hänsyn till det nuvarande läget och den utveckling man måste emotse är det mycket angeläget att trafikanterna noga följer dels de regler som bör iakttagas vid bilens framförande och dels de bestämmelser som kräver att fordonet är i trafiksäkert skick. För en god trafiksäkerhet är det ett ofrånkomligt villkor att dessa olika regler iakttages utan prut-mån.

Det torde inte råda någon tvekan om att ett stort antal bilägare och andra trafikanter både medvetet och omedvetet

Intepellation ang. trafikövervakning och motorfordonskontroll

bryter mot gällande bestämmelser, emedan trafikövervakningen och motorfordonskontrollen inte sker på ett tillräckligt effektivt sätt. Med hänsyn till det stora antal människor som varje år dödas i trafiken och de övriga mänskliga och materiella skador som måste skrivas på trafikens konto är det ett ovillkorligt krav att medborgarna noga följer för trafikens utfärdade bestämmelser och föreskrifter.

En mera effektiv och allmänt förekommande trafikövervakning och fordonskontroll skulle enligt min mening på ett avgörande sätt bidra till en ökning av trafiksäkerheten. Inga medel får lämnas oprövade för att nå det uppställda målet.

Med hänvisning till vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet den nu förekommande trafikövervakningen och motorfordonskontrollen vara tillräckligt omfattande och effektiv?

2) Om så inte är fallet vilka åtgärder är herr statsrådet beredd vidtaga för att öka effektiviteten i trafikövervakningen och motorfordonskontrollen?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasättande frågor finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 636, av herr *Boheman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 114, angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter m. m.

inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 637, av herr *Hanson, Per-Olof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1959 och 1960 vid dess elfte ordinarie möte fattade beslut;

nr 638, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 117, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varusatt, m. m.;

nr 639, av fru *Gärde Widemar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 117, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varusatt, m. m.;

nr 640, av herr *Schött m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 117, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varusatt, m. m.;

nr 641, av herr *Hanson, Per-Olof*, och herr *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.; samt

nr 642, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 131, angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.38.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 22 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN erhöjll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag hemställer att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av sexton ledamöter, åtta från vardera kammaren, skall tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 119, angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högskolor m. m., än även de ytterligare framställningar, som kan komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor; ävensom att andra kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Då jag inbjudits till Paris för att sammanträffa med utrikesminister Luns ifrån Holland i hans egenskap av ordförande i den 21-mannakommitté för handelsfrågor som tillsattes i januari månad, får jag härmed anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet fredagen den 22 april 1960.

Stockholm den 20 april 1960

Gunnar Lange

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare fröken *Mattson* och herr *Andersson, Torsten*, för deltagande i Europarådets rådgivande församlings-session i Strasbourg, den förstnämnda

för tiden den 23 innevarande månad—den 1 nästkommande maj och den sistnämnde för tiden den 25—den 30 i denna månad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 170, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

Ang. preskriptionstiden för straff vid vårdslös deklARATION

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet *STRÅNG*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Möllers interpellation angående preskriptionstiden för straff vid vårdslös deklARATION, erhöjll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Yngve Möller har i en interpellation frågat mig, om jag har för avsikt att föranstalta om sådan ändring i reglerna om preskription av skattebrott att möjligheterna till undanhållande vid sådant brott möjligast begränsas.

Till svar får jag anföra följande.

Herr Möller påtalar i sin interpellation att det brott, som består i att någon av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift i sin deklARATION, blir preskriberat redan efter två år. Detta brott följer härvidlag samma regler som andra brott, vilka endast är belagda med böter. Jag anser emellertid liksom herr Möller, att det vid de vårdslösa deklARATIONsbrotten kan föreligga särskilda skäl att beträffande preskription frångå de regler som gäller bötesbrott i allmänhet. Tvåårstiden räknas från brottets begående, d. v. s. i regel från det deklARATIONen avgivits. Med hänsyn till taxeringsmyndigheternas arbetsbelastning kan det dröja avsevärd tid, innan sådan kontroll sker att

Ang. preskriptionstiden för straff vid vårdslös deklaration

brottet upptäckes. Därefter kan tidsödande utredningar bli nödvändiga. Jag har därför kommit till den uppfattningen att preskriptionstiden för dessa brott snarast möjligt bör på lämpligt sätt förlängas. Det är min avsikt att upptaga denna fråga tillsammans med en del andra tidigare planerade åtgärder för att effektivisera kampen mot skattefusk.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret. Det är med synnerlig tillfredsställelse jag noterar dess positiva ton och klara besked.

Finansministern säger sig med det snaraste ämna vidtaga åtgärder för att förlänga preskriptionstiden för det slags skattebrott som jag har påtalat i interpellation. Det var närmast några aktuella fall av undanhållande i samband med skattebrott som föranledde interpellationen. Att den skattskyldige genom att hålla sig undan några veckor skall ha möjlighet att undgå bötesbelopp på kanske flera hundra tusen kronor ter sig särskilt motbjudande. En sådan brist i lagstiftningen bör icke bestå. Genom finansministerns positiva svar är syftet med min interpellation helt tillgodosett, så mycket mer som finansministern bebådade även en del andra åtgärder för att bekämpa skattefusk.

Under sådana omständigheter har jag i dag inte skäl till vidare kommentarer i ämnet, utan får endast uttala min tacksamhet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 115, med förslag till lag om straff för varusmuggling, m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 119, angående riktlinjer för utbyggnad av universitet och högskolor m. m.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 359, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 119, m. m.

Det nu föredragna protokollsutdraget lades till handlingarna.

Ordet gavs till herr ANDRE VICE TALMANNEN, som anförde:

Herr talman! Jag ber att få hemställa, att första kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter i särskilda utskottet skall för första kammarens del bestämmas till åtta.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Därefter yttrade herr talmannen, att han, efter samråd med andra kammarens talman, finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde tisdagen den 26 innevarande månad företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

Sedermåra hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till särskilda utskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 124, med förslag till förordning om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordning) m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 133, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 134, rörande Sveriges anslutning till vissa internationella överenskommelser på upphovsrättens område.

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 135, angående riktlinjer för en framtida statsunderstödd familjerådgivningsverksamhet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om visst undantag från stämpelpfikt enligt förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 139, med förslag till lag om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m.;

nr 140, med förslag till lag om ersättning för skada i följd av atomreaktor-drift m. m. (atomansvarighetslag); och

nr 141, med förslag till lag om behörighet att utöva läkaryrket m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 142, angående inrättande av en för krigsmakten gemensam krigshögskola m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 143, med förslag till ändringar i regeringsformen m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 144, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. och 29 § 1 mom. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967); samt

nr 145, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 146, angående ytterligare ersättning med anledning av viss flygolycka; samt

nr 147, angående uppförande av en barn- och ungdomspsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 148, med förslag till förordning om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, m. m.; samt

nr 149, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 636 till statsutskottet, motionen nr 637 till utrikesutskottet, motionerna nr 638—640 till bevillningsutskottet, motionen nr 641 till bankoutskottet och motionen nr 642 till statsutskottet.

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 11 mars 1960 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 84, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att medgiva,

1) att stödlån med anledning av 1959 års skördeskador finge utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen,

2) att behållningen å under Fonden för låneunderstöd redovisade, under rubriken Fonden för supplementär jordbrukskredit förut anvisade investeringsanslag finge användas till bestridande av kostnaderna för stödlånen,

3) att bidrag till jordbrukare, vilka vore i behov därav på grund av 1959 års skördeskador, finge utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen,

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

4) att ett belopp av 10 400 000 kronor finge ställas till förfogande för utbetalande av sagda bidrag,

5) att kostnaderna för bidragen finge bestridas med

a) 400 000 kronor av de medel, som anvisats å det å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer,

b) 5 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59, varav 3 000 000 kronor från införselavgifter för brödsäd och 2 000 000 kronor från införselavgifter för fettvaror,

c) 5 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1959/60 inflöte genom upptagande av införselavgifter för fodermedel.

I propositionen hade föreslagits, att amorteringslån (stödån) under vissa villkor skulle kunna beviljas de jordbrukare, som år 1959 tillfogats mera betydande skördeskador på grund av ogynnsam väderlek. Utformningen av låneverksamheten skulle i huvudsak ansluta till motsvarande bestämmelser år 1957 med av riksdagen år 1958 vidtagna ändringar. Lånen hade föreslagits skola löpa med 5,75 procent ränta med möjlighet för Kungl. Maj:t att ändra räntesatsen, om det allmänna ränteläget skulle föranleda därtill. Låntagare med brukningsenhet av högst 20 hektar åker skulle få åtnjuta räntefrihet i två år för högst 3 000 kronor av lånebeloppet. I fråga om lånebelopp, för vilket ränta skulle utgå, skulle de första två årens ränta läggas till kapitalbeloppet. Lånen som skulle vara amorteringsfria i två år, skulle amorteras under en tid av fem år. Om särskilda skäl föreläge kunde den amorteringsfria tiden förlängas till högst fyra år och amorteringstiden ökas till högst tio år eller i undantagsfall högst femton år. Låneverksamheten skulle handhavas av lantbruksnämnderna under medverkan

av riksbanken. Förvaltningen av lånen skulle åvila riksbanken.

Vidare hade hemställts om medgivande att utbetala kontanta bidrag till jordbrukare, som vore i behov därav på grund av lidna skördeskador år 1959, i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av jordbruksnämnden efter överläggningar mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation framlagda förslag. Bidragen skulle utdelas efter individuell ansökan och prövning. Fördelningen av bidragen skulle handhavas på i stort sett samma sätt som fördelningen av de individuella skördeskadebidragen åren 1955 och 1957.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

dels de inom riksdagen tidigare väckta motionerna

1) I: 46 av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, likalydande med II: 57 av herr *Hæggblom m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte begära, att Kungl. Maj:t skulle vidtaga åtgärder för att bereda särskilt stöd åt jordbrukare i de av 1959 års sommartorka drabbade jordbruksområdena och i den mån riksdagens medverkan därvid vore behövlig förelägga riksdagen förslag därom;

2) I: 218 av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, likalydande med II: 274 av herr *Wahrendorff m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som angivits i motionerna i fråga om utlämnande av kontanta bidrag till de jordbrukare, som år 1959 hårdast drabbats av felslagen skörd;

3) I: 219 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II: 289 av herr *Svensson i Vä m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som hade flera olika stödån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

amorteringstid av 15 år i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

4) I: 229 av herr *Svanström*, likalydande med II: 275 av herr *Johansson* i Gränö, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om snara åtgärder för att ekonomiskt kompensera jordbrukarna inom de av torkan under år 1959 hårdast drabbade områdena;

dels de inom riksdagen i anledning av propositionen väckta motionerna

5) I: 598 av herr *Jonasson* och herr *Johansson, Robert*, likalydande med II: 732 av herr *Wahrendorff*, vari hemställts, I. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 84 måtte besluta medgiva, att ett belopp av 14 400 000 kronor finge ställas till förfogande till bidrag till jordbrukare, som vore i behov därav på grund av 1959 års skördeskadorna, samt att den ökade kostnad av 4 000 000 kronor, som föranleddes härav, finge bestridas med medel ur jordbrukets regleringskassor i enlighet med vad som anförts i motionerna; ävensom II. att riksdagen måtte besluta, att räntan för stödlån med anledning av 1959 års skördeskadorna skulle utgöra 5 procent; samt

6) II: 731 av herr *Börjesson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att bidrag till jordbrukare vilka vore i behov därav på grund av 1959 års skördeskadorna skulle anvisas till ett belopp av 14 400 000 kronor, att det i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag utökade beloppet av 4 000 000 kronor skulle anvisas ur jordbrukets regleringskassor eller, om så ej kunde ske, av statliga medel, samt att räntan för stödlån med anledning av 1959 års skördeskadorna skulle sättas till 5 procent.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att stödlån med anledning av 1959

års skördeskadorna finge utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i utlåtandet, varvid räntefoten skulle bestämmas till 5,75 procent;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att behållningen å under Fonden för låneunderstöd redovisade, under rubriken Fonden för kompletterande jordbrukskredit förut anvisade investeringsanslag finge användas till bestridande av kostnaderna för stödlånen;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att bidrag till jordbrukare, vilka vore i behov därav på grund av 1959 års skördeskadorna, finge utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som i utlåtandet angivits;

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att ett belopp av 10 400 000 kronor finge ställas till förfogande för utbetalning av sagda bidrag;

V. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att kostnaderna för bidragen finge bestridas med

a) 400 000 kronor av de medel, som anvisats å det å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer,

b) 5 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59, varav 3 000 000 kronor från införselavgifter för brödsäd och 2 000 000 kronor från införselavgifter för köttvaror,

c) 5 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1959/60 inflöte genom upptagande av införselavgifter för fodermedel;

B. att riksdagen måtte lämna motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 utan åtgärd;

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

C. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 219 och II: 289.

Därjämte hade utskottet hemställt, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Utskottet hade bland annat framhållit, att avsikten vore, att den alldeles övervägande delen av bidragen skulle fördelas till de av 1959 års skördeskadador svårast drabbade områdena, i första hand Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde, Gotlands län samt Värmlands län.

Reservation hade avgivits av herrar *Jonasson, Harald Pettersson och Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A I, A IV, A V, B och C hemställa,

A. att riksdagen måtte

I. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att stödlån med anledning av 1959 års skördeskadador finge utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i reservationen, varvid räntefoten skulle bestämmas till 5 procent;

IV. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att ett belopp av 12 400 000 kronor finge ställas till förfogande för utbetalande av sagda bidrag;

V. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 598 och II: 732 samt II: 731, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att kostnaderna för bidragen finge bestridas med

a) 400 000 kronor av de medel, som anvisats å det å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln upptagna anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer,

b) 7 000 000 kronor av medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter på jordbrukets område under regleringsåren 1956/57—1958/59,

c) 5 000 000 kronor av medel, som under regleringsåret 1959/60 inflöte genom upptagande av införselavgifter för fodermedel.

B. att motionerna I: 46 och II: 57, I: 218 och II: 274 samt I: 229 och II: 275 måtte anses besvarade med vad i reservationen anförts.

C. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 219 och II: 289 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som hade flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en amorteringstid av 15 år.

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande ärende skulle nu företagas till avgörande.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Orsaken till den proposition som vi här har att behandla är, som vi alla vet, det svaga skördeutfallet i vissa delar av vårt land under 1959. I vissa län blev katastrofen speciellt stor, t. ex. i Värmlands län, norra delen av Älvsborgs län, södra delen av Kalmar län samt på Gotland.

Många jordbrukare har drabbats hårt av katastrofen, och man får inte glömma att katastrofåret föregicks av en serie av dåliga skördeår, vilket gör den så mycket mera kännbar. Speciellt ägare till nystartade jordbruk samt arrendatorer sitter illa till. Ett ekonomiskt bistånd var ju nödvändigt, och det gjordes också framställningar från Värmlands länsförbund av RLF, likaså av RLF:s länsförbund i Älvsborgs län och av Värmlands läns hushållningssällskap. Från centerpartiets sida begärdes också bistånd i motionerna nr I: 218 och II: 274.

Så småningom ledde dessa framställningar till en skrivelse från jordbruks-

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

nämnden till Kungl. Maj:t och därav följde propositionen nr 84, som vi nu har på bordet.

Enligt propositionen skulle 10,4 miljoner kronor ställas till jordbrukets förfogande för att delas ut som bidrag. Från centerpartiets sida har emellertid ansetts att detta bidrag är för litet. Vi har därför i motionerna nr I: 598, II: 731 och II: 732 begärt att ytterligare 4 miljoner kronor skulle ställas till förfogande. Denna höjning skulle täckas genom anlåtande av ytterligare medel ur jordbrukets regleringskassor. Det är alltså jordbrukets egna pengar det är fråga om. Förlusterna har ju beräknats till minst 150 miljoner kronor, och man förstår att de bidrag som här skulle utgå är ganska blygsamma. Men genom den höjning med 4 miljoner kronor som föreslagits i motionerna ansåg vi, att det skulle bli flera som skulle kunna få möjlighet att komma i åtnjutande av bidrag.

Jordbruksutskottet har emellertid inte velat följa oss i detta avseende, och här föreligger nu en reservation av undertecknad m. fl., där vi begär att ytterligare 2 miljoner kronor skulle ställas till förfogande. Den sammanlagda summan skulle därmed uppgå till 12,4 miljoner kronor. Vi är på det klara med att detta inte är till fyllest, men vi har räknat med att om man får ytterligare 2 miljoner kronor så skulle detta ändå vara ett gott tillskott.

Man kanske kan beklaga att medel tidigare ej kunnat ställas till förfogande. Emellertid vet vi ju att frågan underställts olika instanser, och det är därvid inte så lätt att få fram frågorna så hastigt som önskvärt vore. Nu har vi från jordbruksutskottets sida hemställt att detta ärende skulle behandlas av riksdagen efter endast en bordläggning, varigenom man skulle kunna påskynda det åtminstone en vecka. Vi hoppas i alla fall, att medlen skall kunna utgå så snart som möjligt och att de skall bli jordbrukarna till nytta.

Beträffande skördeskadelånen, som också behandlas i detta utlåtande, har vi när det gäller de äldre skördeskade-

lånen i motionerna I: 219 och II: 289, väckta under den allmänna motionstiden, föreslagit att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag angående medgivande av möjligheter för jordbrukare, som har flera olika stödlån, att sammanföra dessa i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent och med en amorteringstid av 15 år, i enlighet med vad i motionerna har anförts.

Bostadslåneräntan är ju 4 procent, och vi tycker inte att det är oriktigt att man från det allmänna sida även här subventionerar i viss mån. Genom att sammanföra dessa äldre lån till ett enda lån samt utsträcka amorteringstiden skulle man för många låntagare möjliggöra att fortsätta sin rörelse och klara lånen. Samtidigt skulle det enligt vårt förmenande uppstå möjligheter för riksbanken att få lånen återbetalda.

De dåliga skördeåren och det höga ränteläget har för många omöjliggjort att klara de fastställda amorteringarna. En sanering på det sätt som vi föreslagit skulle vara behövlig.

För de nya lån, som skulle utgå i enlighet med den här föreliggande propositionen, har en räntesats av 5,75 procent föreslagits. Motionärerna har begärt att denna ränta skulle sättas till 5 procent. Vi tycker att det med hänsyn till de insatser som jordbrukarna får göra i folkförsörjningens tjänst skulle vara motiverat med en sådan räntesubvention. Jag tror att det, när det gäller folkförsörjningen, är nödvändigt att man uppmärksammar denna fråga. Det är en fråga för framtiden. Det är viktigare än vi anar att vi vid jordbruket bevarar så många som möjligt av dem, som söker producera så mycket mat som möjligt åt svenska folket. Det är en angelägenhet som gäller oss alla.

Jag skall inte uppta tiden ytterligare utan skall till sist, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation som under detta utskottsutlåtande avgivits av undertecknad m. fl.

Häri instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Utskottet har i denna fråga inte kunnat gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det är att märka att det har träffats en överenskommelse efter överläggningar mellan lantbruksstyrelsen och jordbrukets förhandlingsorganisation och att man därvid har följt de riktlinjer som tidigare tillämpats och som godkänts av riksdagen så sent som år 1957, då den fastställde likartade grunder. Man har vid överenskommelsen funnit, att vissa åtgärder borde vidtas för de delar av vårt land där skördeskadorna varit särskilt svåra, och från förhandlingsorganisationens sida har föreslagits vissa riktlinjer som följts av Kungl. Maj:t och sedan även av utskottet.

Från visst håll har man givit uttryck för uppfattningen, att jordbruksutskottet skulle ha varit försumligt och legat på detta ärende varigenom det inte skulle ha kommit fram inom rimlig tid. Jag vill protestera mot detta påstående och skall be att få ange de tider som här förelagat. Den 22 februari avslutades överläggningarna mellan förhandlingsorganisationen och lantbruksstyrelsen. Frågan överlämnades till Kungl. Maj:t, och den 18 mars förelåg en proposition till riksdagen. Den 29 mars förelåg vid motionstidens utgång tre motioner — herr Jonasson har nyss redogjort för centerpartiets motion — men de var endast i stencilerat skick när de behandlades i jordbruksutskottet den 31 mars. Utskottet fattade då sitt beslut, som justerades följande vecka, den 7 april. Efter förkortad reservationstid förelåg utlåtandet färdigt den 8 april, men då tog också riksdagen ledigt för påskferier. Nu efter påsk möts vi till de första arbetsplena, och då ligger också utskottets förslag på riksdagens bord.

Jag kan följaktligen inte finna att ärendet på något sätt blivit försenat i jordbruksutskottet. Jag ville ha detta klarlagt, emedan kritik framförts från mer än ett håll.

I själva sakfrågan finns inte mycket att tillägga, utan vi har i allt gått med på den överenskommelse som träffats.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Utskottet föreslår här, att räntan på stödlånen bestämmas till 5,75 procent, medan reservanterna vill ha en ränta av 5 procent. Jag måste deklarerera, att vi i det fallet kommer att stödja reservanterna.

Vidare yrkar reservanterna under punkten C på åtgärder för att sammanföra olika stödlån i ett nytt lån mot en ränta av 4 procent. Det tycker jag likaledes vore en riktig åtgärd. Men reservationen är avgiven från centerpartihåll, och det ger mig anledning att efterlysa konsekvensen i centerpartiets politik.

Jag vill erinra om att för några år sedan — jag tror det var 1955, då centerpartisten herr Norup var jordbruksminister — behandlades också frågan om stödlånen. Då föreslog regeringen en höjning av räntan från 4 till 4,5 procent. Vi yrkade då att man skulle stå fast vid räntan på 4 procent, men den gången följde centerpartiet enhälligt regeringen. Jag vill påtala den saken i dag.

Vidare är det väl uppenbart, att centerpartiet under sin tid i koalitionsregeringen medverkade till att höja den allmänna räntenivån — den saken kan ingen komma ifrån. Och bara för några veckor sedan vägrade centerpartiet att medverka till åtgärder från riksdagen i syfte att åstadkomma en allmän räntesänkning.

Förslaget att sammanföra olika stödlån och att för dem tillämpa en räntesats på 4 procent är alldeles riktigt, men det stämmer alltså inte med centerpartiets allmänna räntepolitik. Jag efterlyser vilka principer som centerpartiet tillämpar, ty jag har ännu inte funnit annat än att partiet i sin allmänna politik arbetar för höga räntor. Det tycks vara så att man inför valet som stundar följer den välkända opportunistiska linjen att tala om lägre räntor.

Jag har velat påtala detta, samtidigt som jag deklarerar att vi kommer att stödja lågräntepolitiken även när det gäller stödlånen.

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

Herr **JONASSON** (cp) kort genmäle:
 Herr talman! Jag har ingen anledning att bemöta herr Persson, eftersom han ju stöder vårt förslag. Var centerpartiet står i räntefrågan är emellertid ostridigt. Vi har alltid varit anhängare av en lågräntepolitik.

Vad beträffar den fråga som i dag föreligger vill jag peka på att svårigheterna att klara amorteringar och räntor har ökat på grund av flera på varandra följande svaga skördeår med besvärliga förhållanden. Det gör att det är mera berättigat att tänka sig en räntesänkning eller en viss subventionering av räntan i dagens läge än vad det var 1955. Jag tillhörde då inte riksdagen och kan därför inte ta på mig något ansvar för vad som skedde då, men det måste väl ändå föreligga en väsentlig skillnad mellan då och nu.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Jonasson säga, att det är något som inte stämmer. I ord är centerpartiet anhängare av lågräntepolitiken — dvs. när man är ute i bygderna och talar till folket eller när man från riksdagens talarstol vänder sig till väljarna. Men i varenda handling, vilket ju är det avgörande, har centerpartiet medverkat till att genomföra en högräntepolitik.

Herr **SVANSTRÖM** (cp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga kan jag så till vida anmäla min tillfredsställelse med det förslag, som nu föreligger, att det över huvud taget blir möjligt att få dessa bidrag och lån. Jag vill också understryka, att det är ganska förklarligt att en viss irritation har förekommit bland de av torkan drabbade jordbrukarna, men jag kan på den punkten inte helt dela den uppfattning som gjort sig gällande på visst håll, nämligen att ärendet blivit förse-
 nat vid riksdagsbehandlingen.

Anledningen till att jag har begärt ordet, herr talman, är emellertid att ut-

skottet på s. 20—21 framhåller, att avsikten är att den alldeles övervägande delen av bidragen skall fördelas till de av 1959 års skörde-
 skador svårast drabbade områdena, i första hand Kalmar läns södra hushållningssällskapsområde, Gotlands län samt Värmlands län. Det är självklart, att det är dessa områden som drabbats svårast, men det är också uppenbart, att även vissa angränsande områden har blivit hårt drabbade av torkskador, t. ex. norra delen av Kalmar län, där hushållningssällskapet tillsammans med RLF har gjort en uppskattning av skadorna och kommit fram till betydande belopp.

Jag skulle därför finna det angeläget, att vederbörande myndigheter vid fördelningen av dessa belopp också tar hänsyn till de områden, som gränsar till de nu nämnda, och låter även dessa angränsande områden få möjligheter att söka bidrag.

I övrigt skall jag, herr talman, be att få instämma i de synpunkter, som herr Jonasson anför, samt biträda den reservation, som herr Jonasson m. fl. har avgivit.

Herr **JOHANSSON, ROBERT**, (cp):

Herr talman! Jag är i viss mån förekommen av herr Svanström. Jag har också fastnat för det utskottsuttalande, som återfinnes på den sida i utlåtandet, som herr Svanström angav.

Flera jordbrukare har frågat mig, om det är någon idé att söka bidrag, eftersom den trakt där de bor inte har blivit särskilt omnämnd i detta sammanhang. Det är därför enligt min mening angeläget att man får upplysning om hur utskottet har sett på detta problem.

Det är som bekant så — det har också redovisats i utlåtandet — att skörde-
 skadorna är regionalt mycket olika fördelade i vårt land. Jag representerar ju Älvsborgs läns norra. För Älvsborgs läns södra redovisas i utlåtandet mer än normal skörd, medan Värmlands län å andra sidan särskilt angivits som ett län med katastrofal skördeförlost. Emellan dessa båda länsområden ligger nu

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

Älvsborgs läns norra. Dess södra del gränsar till Älvsborgs läns södra med över normal skörd, medan den norra delen — Dalsland — gränsar till Värmland. Denna sista del har inte kommit med i uppräknigen. Det är uppenbart att de jordbrukare i Dalsland, som fått en mycket ringa skörd eller lidit en verklig katastrof, inte på något sätt är hjälpta med att den södra länsdelen fått över normal skörd, utan sitter mycket illa till.

Jag utgår ifrån att varje jordbrukare, som fått skördebortfall, skall få sina berättigade anspråk prövade likvärdigt oavsett var de bor. Det skulle därför, som sagt, vara angeläget att i debatten få understruket, att utskottet har sett på detta problem på samma sätt som jag. Ur rättvisesynpunkt är det enligt min mening viktigt.

Jag har ju motionerat om ett ökat bidrag, och jag har gjort det, herr talman, därför att jag vet att skördeförlusterna regionalt är så stora att det är svårt att få de belopp, som föreslagits, att räcka till. Jag vill därför, herr talman, instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i anslutning till den del av detta utlåtande, som gäller frågan om lättnader för sådana jordbrukare som tidigare har fått stödlån. Det är ett spørsmål, som undan för undan återkommer till riksdagen, och det kan därför kanske finnas anledning att i dagens protokoll få antecknat, vad lantbruksstyrelsen anfört i denna fråga. Jag ber därför att med herr talmanens tillåtelse få återge vad som står på s. 19 i jordbruksutskottets utlåtande; jag är övertygad om att inte alla kammarens ledamöter haft tillfälle att ta del av detta yttrande.

Lantbruksstyrelsen skriver: »Vad här efter angår frågan om möjligheterna för en jordbrukare, som har flera stödlån, att få dessa sammanförda till ett enda lån, vill styrelsen erinra om att 1958 års

riksdag på förslag av Kungl. Maj:t beslutat en rad åtgärder, varigenom det nu är möjligt att uppmjuka amorteringsvillkoren och samordna amorteringsbestämmelserna i de olika stödlåneserierna. En förlängning av amorteringstiden har härvid ansetts vara den åtgärd som är mest ägnad att underlätta återbetalningen av lånen. Vid avgörande av frågor härom har det beslutande organet ansetts böra ha möjlighet att inom vida gränser från fall till fall avgöra, vilken amorteringstid som kan vara behövlig för låntagaren. Om så undantagsvis skulle behövas kan förlängning även utöver 15 år medgivas. Detta är av särskild betydelse i fråga om låntagare, som har att amortera flera stödlån. Härigenom möjliggöres nämligen en avpassning av de årliga amorteringsbeloppen, så att den samlade amorteringsskyldigheten blir såvitt möjligt fördelad över en längre period. En sådan avpassning kan ske även med hänsyn till annan låntagares skuld. Enligt styrelsens mening torde förutsättningar saknas för mera långtgående åtgärder än som sålunda redan beslutats av riksdagen. I detta sammanhang torde även hänsyn få tagas till svårigheterna att samordna säkerheten för olika lån, särskilt då den — såsom fallet i stor utsträckning är med stödlånen — utgöres av borgen. Klart är att effekten av de beslutade åtgärderna bl. a. beror på hur bestämmelserna tillämpas av de beslutande organen, dvs. i första hand riksbankskontoren. Styrelsen kan emellertid vitsorda att de tillämpningsföreskrifter som riksbanken i samråd med styrelsen utfärdat till kontoren tager största möjliga hänsyn till meningen med åtgärderna, nämligen att i det särskilda fallet i görligaste mån underlätta återbetalningen av lånen så att syftet med lånen icke förfelas.»

I detta sammanhang kan jag nämna, att fullmäktige i riksbanken meddelar, att under tiden den 1 juli 1958 till 31 augusti 1959 har lättnader i betalningsvillkoren medgivits för närmare 7 000 av de cirka 44 000 stödlån som utlämnats under åren 1951—1955.

I sitt utlåtande, som är undertecknat

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

av generaldirektören, förutvarande statsrådet Norup, avstyrker lantbruksstyrelsen de förslag om lättnader, som har framförts i de väckta motionerna. Styrelsen skriver bl. a. utöver vad jag redan har citerat, att en åtgärd, som ensidigt skulle tillgodose deras intressen som har stödlån, skulle förefalla orättvist för jordbrukare, som lidit skörde-skador men icke sökt och erhållit stödlån utan täckt kreditbehovet på annat sätt.

Herr talman! Jag har ansett det vara angeläget få det sagda antecknat till kammarens protokoll, eftersom frågan återkommer undan för undan. Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Jag vill bara till herr Jonasson och herr Svanström säga, att de hysar överdrivna farhågor beträffande svårigheterna för lantbrukare i de landsdelar de representerar att erhålla statligt stöd för 1959 års skörde-skador. Enligt Kungl. Maj:ts förslag, som innefattar vad jordbrukets förhandlingsdelegation kommit till, och därmed även enligt utskottets förslag skall även dessa jordbrukare ha möjligheter att få sådant stöd. Det säges ju tydligt i utskottets utlåtande att utifrån huvudreglerna för bidragsgivningen bör Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen efter hörande av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation få bestämma erforderliga, närmare grunder för prövningen av bidragsansökningarna och — vilket bör observeras — fördelningen av de tillgängliga bidragsmedlen.

Av utskottets utlåtande framgår alltså, att de län som räknas upp i utlåtandet på s. 21 endast är en exemplifiering och att det i övrigt skall prövas var de största skadorna finns. Man kommer således med stöd av det utskottsutlåtande som här föreligger att få de stödlån och de bidrag, som de olika talarna framhållit, om det finns fog för det.

Herr **JONASSON** (cp):

Herr talman! Jag vill bara med anledning av herr Anderbergs yttrande säga, att då vi reservanter ansett det nödvändigt med ett större anslag, har vi bedömt situationen ännu större än vad lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden har gjort. Detta är alltså anledningen till att vi begärt mera medel.

Jag vill sedan ytterligare understryka — för att inte något missförstånd skall uppstå — att jag ingalunda lagt skulden för att det blivit dröjsmål på jordbruksutskottet. Dröjsmål har väl redan tidigare förelegat; som jag sade i mitt förra anförande berodde väl detta på en hel del faktorer, såsom uppskattning, beräkningar m. m.

Jag vill sedan säga till herr Helmer Persson, att jag faktiskt inte förstår vad det är för handlingar vi har gjort som skulle tyda på att vi strävat efter en räntehöjning. Jag vet inte vad han åsyftar i detta fall.

Beträffande frågan om de äldre skördeskadeläna, som herr Eskilsson var inne på, vill jag säga, att tanken i motionen var att de som önskade få en omläggning av dessa lån också skulle få möjlighet därtill. Det har här antytts att en orättvisa skulle begås gentemot andra, som klarat av sina skulder utan att erhålla stödlån, genom att på detta sätt ge vad man kunde kalla en räntesubvention. Ja, det är alldeles givet, att om man jämför dessa två grupper med varandra så uppstår det förhållandet som här nämnts — det kan vi inte komma ifrån. Men när det gäller denna långivning har den väl varit avsedd att — vilket också i verkligheten skett — utgå till sådana personer, som inte har kunnat klara sina skulder på annat sätt. Det är väl också förklaringen till att dessa lån måste bedömas såsom angelägna och att det behövs en viss subventionering i detta fall.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Jag har redan genom att ansluta mig till herr Jonassons första an-

Ang. vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd

förande angivit ungefärligen det väsentliga i fråga om min ställning i sakfrågan. Jag tror att de synpunkter, som herr Jonasson anlagt, är bärande. Jag tror inte heller att de jordbrukare, som anlitat enskilda krediter och som alltså inte har statliga stödlån, på något sätt skulle misstycka att andra, som också har det svårt och emellanåt till och med sämre ställt, skulle kunna få en lättnad härvidlag. Därtill är enligt min erfarenhet solidaritetskänslan bland de våra alldeles för stark.

När jag sedan hör vad som här sagts angående utskottets uttalande på sidorna 20 och 21, är det kanske så att man kan tolka tillägget till första meningen på s. 21, d. v. s. uppräknigen av vissa län, såsom en viss inskränkning för andra trakter som är lika svårt träffade. Men denna inskränkning blir, herr talman, väsentligen mildrad genom reservationens förslag, ty enligt detta förslag skulle beloppen bli större och man skulle kunna hjälpa fler.

När jag nu har ordet kan jag passa på att ge en liten replik till herr Helmer Persson. Han nagelfor centerpartiets ställning och menade, att vi inte handlat riktigt konsekvent och klart i alla situationer. Låt mig ärligt säga, att väl alla har sina fel och har gjort försyndelser och att vi väl inte heller alltid har handlat så konsekvent som vi efteråt skulle önska. Men så svårt har vi väl ändå inte syndat som när häromdagen, då frågan om räntan behandlades, den ärade ledamot av denna kammare, som begärde rösträkning men därefter avstod från att rösta!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkten A I av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan, vidare särskilt rörande punkterna A II och A III, därefter särskilt beträffande punkterna A IV och A V samt slutligen särskilt i fråga om envar av punkterna B och C.

Med avseende å punkten A I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels och att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Jonasson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23 punkten A I röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Jonasson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 109;

Nej — 22.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna A II och A III hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkterna A IV och A V förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkter hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande delar av den vid ut-

Om pension åt förre förrättningsmannen Adolf Lindberg

låtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23 punkterna A IV och A V, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande delar av den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 19.

Beträffande punkten B, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del.

Härpå gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen gjordes i enlighet med de angående punkten C framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som

innefattades i motsvarande del av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förre propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om viss vidgning av direktiven för författningsutredningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m.; samt nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 58, i anledning av väckta motioner om pension åt vissa personer.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Om pension åt förre förrättningsmannen Adolf Lindberg**

I de likalydande motionerna I: 395 och II: 493, väckta den förre av herr *Hedström m. fl.* och den senare av herr *Jansson i Kalix m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna Adolf Lindberg statlig pension från den 1 juli 1960.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 395 och II: 493 icke måtte av riksdagen bifallas.

Om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet

Vid punkten hade reservation anmälts av herr *Jansson* i Kalix, som dock ej antytt sin mening.

Herr **HEDSTRÖM** (s):

Herr talman! Som framgår såväl av motionen som av det yttrande, som avgivits av länsstyrelsen i Norrbottens län angående Lindbergs tjänstgöring, har han under lång tid haft sådan anställning som kan jämföras med statstjänst. Han har sålunda i tre år arbetat i statliga företag och i ungefär åtta år sysslat med projektering och byggande av allmänna vägar dels som anställd och dels som förrättningsman enligt lagen om allmänna vägar. Länsstyrelsen i Norrbottens län säger, att Lindberg ägnat den övervägande delen av sin arbetstid åt arbetsuppgifter av statlig eller allmän natur. Länsstyrelsen vitsordar också att Lindbergs arbete som förrättningsman för enskilda vägar varit av utomordentlig betydelse för länet. Han har skött sina uppdrag på ett förtjänstfullt sätt, men inkomsterna har varit låga och det har icke varit möjligt för honom att avsätta medel för sin pensionering.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vitsordar också Lindbergs goda arbete och motsätter sig inte att han får visst årligt understöd. Lindberg är nu 71 år gammal och är i stort behov av att få pension, varför jag med dessa ord ber att få yrka bifall till motionen.

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, som här nyss framhållits, att Lindbergs insatser har varit av stor betydelse. Det har heller ingen på något sätt sökt att förneka.

Men ärendet i dess helhet är av den arten, att vi i utskottet omöjligt har kunnat bifalla det gjorda yrkandet. Vederbörande har de facto varit anställd under alltför kort tid för att tjänsten skulle kunna vara pensionsgrundande. Utskottet har därför av både sakliga och formella skäl ansett sig böra gå på av-

slagslinjen, detta bl. a. därför att frågan är av den beskaffenhet att den, såsom utskottet klart framhåller, i första hand bör prövas av Kungl. Maj:t.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HEDSTRÖM** (s):

Herr talman! Det har upplysts att man på konstitutionella grunder inte kan yrka bifall till motioner av detta slag, om inte yrkandet gäller något särskilt be-
lopp.

Jag ber därför, herr talman, att få taga tillbaka mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3 och 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 433 i första kammaren av herr *Lars Larsson m. fl.* och nr 378 i andra kammaren av herr *Johansson* i Norrköping *m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en förutsättningslös utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet i syfte att dessa bättre skulle kunna fylla sin funktion på bostadskreditmarknaden.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 433 och II: 378 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Syftet med den av bankoutskottet nu avstyrkta motionen är enkelt uttryckt att åstadkomma lika värderingar av underlaget vid belåning av flerfamiljshus, oavsett vilken kreditinstitution som anlitas vid upptagande av bottenlånen.

Det finns i detta avseende för närvarande en från sakliga synpunkter mindre önskvärd differentiering, vilken synes komma att omfatta en allt större del av de lämnade bottenlånen.

För att man skall erhålla lägsta möjliga kapitalkostnad i statsbelånat bostadshus, och därmed kunna hyra ut lägenheterna till lägsta hyror, fordras normalbelåning, dvs. primärlån inom 60 procent av det av bostadsstyrelsen fastställda avkastningsvärdet och sekundärlån mellan 60 och 70 procent av nämnda värde. Lån på dylika villkor lämnas bl. a. av sparbankerna, generalpoststyrelsen och försäkringsbolagen.

Stadshypoteks- och bostadskreditföreningarna, vilkas verksamhet i huvudsak är förlagd till städer och köpingar, har under senare tid kommit att spela en allt större roll som kreditgivare vid bottenbelåningen av flerfamiljshus. Enligt för dessa institutioner gällande författning provas belåningsvärdena efter andra normer än de som tillämpas av t. ex. sparbankerna och generalpoststyrelsen. Belåningen sker med primärlån upp till 60 procent och sekundärlån upp till 75 procent av det belåningsvärde, »som institutionerna efter noggrann värdering åsatt till bedömning ifrågasatt objekt, därest inte taxeringsvärdet är lägre»; i så fall skall taxeringsvärdet följas.

Som skäl för denna ordning anföres dels säkerheten gentemot föreningarnas långgivare, dels att det efter »noggrann värdering» åsatta värdet skulle uttrycka en mera exakt värdering än det av bostadsstyrelsen framräknade avkastningsvärdet.

Mot det första skälet skall jag inte göra några andra invändningar än att det är fotat på strikt formella grunder

och att bostadsstyrelsen i sitt remissyttrande angivit en möjlig väg att komma förbi det utan att åsidosätta säkerhetsregeln.

Det andra skälet anser jag till stor del faller bort genom att det av institutionerna framräknade belåningsvärdet i regel ligger mellan avkastningsvärdet och taxeringsvärdet. Och då gäller taxeringsvärdet som belåningsvärde för dem, som anlitar stadshypoteks- och bostadskreditkassorna för bottenlånegivningen. Det blir sålunda taxeringsförfarandet, som i detta fall blir avgörande för kapitalkostnaderna i de nyuppförda husen. Och även om man genom olika åtgärder strävar efter en likformig taxering, så vet vi hur svårt det är att uppnå en sådan.

För den lånesökande är detta inte bara irrationellt utan han måste i motsats till den som kan placera sina lån i sparbank, försäkringsbolag eller liknande skaffa fram ett dyrbart fyllnadslån mellan sekundär- och tertiärlånen.

Motionens tanke är att man genom att ansluta stadshypoteks- och bostadskreditkassornas belåningsregler till dem som tillämpas av övriga här aktuella kreditinstitut skall få en likformig belåning och därmed även likartade kostnader och ytterst likartade hyror, oavsett vilken kreditinstitution som lämnar bottenlån. Det har tidigare i viss utsträckning varit möjligt att lösa dessa problem genom fördjupning av tertiärlånet, men den möjligheten är nu mycket begränsad.

Även om utskottet inte velat gå oss motionärer till mötes genom att förorda en utredning om hur de berörda kreditinstitutionerna bättre skall kunna fylla sin uppgift på bostadskreditmarknaden, har utskottet ändå tänt ett litet hopp genom att medge att svårigheter med anskaffande av fyllnadslån under gällande bestämmelser har uppkommit.

Utskottet anser att en bättre samordning mellan olika låneformer bör eftersträvas. Det är också bostadsstyrelsens mening. I ett yttrande över en framställning, lik denna men riktad direkt

Om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet

till Kungl. Maj:t, säger nämligen bostadsstyrelsen bland annat: Det vore enligt styrelsens förmenande av stort värde om stadshypoteks- och bostadskreditföreningarna finge rätt att lämna underliggande kredit intill 70 procent av fastställda avkastningsvärden. Det är också motionärernas mening.

Då utskottet till allra sist påpekar att frågorna är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, och utskottet förmodar att de i lämpligt sammanhang blir föremål för utredning, så vill jag helt instämna och hoppas att Kungl. Maj:t skall finna det möjligt att snarast komma med förslag till en förändring i den riktning som anges i motionen.

I detta anförande instämde herrar *Thun* (s) och *Bergman* (s).

Herr **ERIKSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Jag vill bara med hänsyn till min praktiska erfarenhet från detta område ytterligare betona de synpunkter som motionären här har lagt på frågan.

Det nu rådande förhållandet är synnerligen irrationellt, eftersom man har en hel del olika värden att gå efter. På grund av att de statliga kreditinstituten — bostadsstyrelse och länsbostadsnämnder — tidigare har klarat svårigheterna genom fördjupningar av de statliga tertiärlånen har emellertid frågan inte aktualiserats så mycket som den kommer att göra nu, när det från bostadsstyrelsens sida har sagts att några fördjupningar i fortsättningen inte skall äga rum, i varje fall inte i allmänhet.

Bankoutskottet ansluter sig i sitt yttrande till de principiella motiveringar, som styrelserna för hypoteksföreningar och kreditkassor har anfört. Jag vill emellertid påpeka, att dessa remissyttranden bygger på rätt antikverade uppfattningar om hur bostadsmarknaden skall finansieras. Vi möter ju nu en helt annan marknad än den som fanns när dessa kreditinstitut startades. Och vad säkerhetsynpunkten beträffar vill jag framhålla att någon försvagning av garantierna, därest man följer den linje

som motionärerna antyder, helt enkelt inte förefinns, eftersom man alltid har att räkna med att de statliga lånen i säkerhetshänseende kommer att ligga ovanför de lån som det nu är fråga om.

En tänkbar väg som bankoutskottet anvisar är ett statligt kreditgarantisystem, men det är knappast troligt att man kommer att vinna någon allmän anslutning till ett sådant system. Skall man vänta på den lösningen får man säkert vänta länge.

Den andra av de två vägar, som bankoutskottet anvisar, är att man möjligen skulle kunna erhålla kommunal borgen för det glapp i kreditgivningen som uppkommer. Men även detta låter sig knappast göra. Det är möjligt att kommunerna är villiga att ikläda sig borgen för sina egna företag, men det är knappast troligt att de ikläder sig borgen för enskilda företag, och dessa kanske har större svårigheter att klara upp denna kreditfråga än de av kommunerna ägda företagen har.

Dessutom är ju kommunerna, höll jag på att säga, varg i veum i förhållande till kreditinstituten. Eftersom dessa är tvingade att redovisa lån med kommunal borgen såsom kommunlån vill de inte dra på sig riksbankens missnöje genom att engagera sig i alltför många lån av detta slag.

De utvägar som bankoutskottet redovisar för lösning av denna fråga är alltså inte särskilt gynnsamma. Men jag är i likhet med motionären glad över utskottets positiva skrivning. Det skulle naturligtvis ha varit av synnerligen stor vikt om bankoutskottet i en skrivelse hade kunnat underrätta Kungl. Maj:t om sina egna synpunkter. Jag vet nämligen inte hur stort intresset för en lösning av denna fråga egentligen är hos Kungl. Maj:t. Bankoutskottet ger inget besked om huruvida utskottet har undersökt den saken.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtande hemställt.

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om sterilisering.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta motioner, nr 309 i första kammaren av herr *Palme* samt nr 385 i andra kammaren av fru *Sjövall*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om möjligheterna till ändring av steriliseringslagen i enlighet med vissa i motionerna angivna riktlinjer.

I motionerna hade framställts önskemål om ändringar i steriliseringslagen i tre avseenden. För det första borde enligt motionärerna en uppmjukning ske av bestämmelsen om makes hörande i steriliseringsärenden. Det andra önskemålet från motionärernas sida var, att steriliseringslagen borde utvidgas med en möjlighet att på medicinska indikationer kunna sterilisera män. Även frågan om sterilisering av friska män med många barn hade berörts i detta sammanhang. Den tredje av motionärerna upptagna frågan var, om icke samtliga steriliseringsärenden — även sådana som byggde på medicinsk indikation, när kvinnan led av kroppslig sjukdom — borde underställas medicinalstyrelsens prövning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 309 och II: 385, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Palme* och *Fagerström*, fru *Johansson*, herr *Östrand*, fru *Löfqvist* samt fröken *Bergegren*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 309 och II: 385 måt-

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av möjligheterna till sådana ändringar i steriliseringslagen att kravet å makes hörande i steriliseringsärenden mildrades; och

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av möjligheterna till sådana ändringar i steriliseringslagen, att sterilisering på medicinsk indikation tillåtes även för män; samt

B) att motionerna I: 309 och II: 385 i den mån de icke besvarats genom vad reservanterna hemställt under A icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PALME** (s):

Herr talman! Det föreliggande utskottsutlåtandet behandlar en mycket liten fråga — liten i den meningen att ytterligt få människor kan tänkas bli berörda; det är mycket få fall där den ifrågasatta lagändringen kan bli tillämplig. Samtidigt gäller det en mycket stor fråga, stor därför att denna lag ingriper i för enskilda människor djupt personliga förhållanden. Lagstiftningen på området måste därför handhas med största varsamhet och försiktighet; detta är bl. a. skälet till att frågan är värd ingående uppmärksamhet.

Eftersom detta utlåtande har nära samband med första lagutskottets utlåtande nr 25, som kommer närmast på föredragningslistan, må det tillåtas mig att delvis beröra även detta senare utlåtande.

Man har i Sverige ansett att sterilisering bör bli föremål för lagstiftning. Skälen härtill är delvis motstridande. A ena sidan har man ansett det vara ett samhällsintresse att i vissa fall uppmuntra sterilisering. Framför allt gäller det sådana fall där s. k. eugenisk indikation föreligger, d. v. s. där någon kan antas genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan svår sjukdom. Den s. k. sociala indikationen, dvs. när någon är uppenbart olämplig att handha vårdnaden om barn, är väl också motiverad av ett sådant aktivt samhällsin-

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

tresse. Å andra sidan har man i övrigt ansett det vara ett intresse för samhället att förhindra sterilisering. Den tillåtes endast i vissa strängt begränsade fall då det gäller kvinnor, när s. k. medicinsk indikation föreligger. Steriliseringen företas då i syfte att förebygga havandeskap, som kunde medföra fara för kvinnans liv och hälsa.

Reservanterna ifrågasätter i och för sig inte de allmänna principer som bär upp denna lagstiftning, även om de teorier som ligger bakom den eugeniska indikationen stundom förefaller något tveaktiga och i varje fall måste tillämpas med utomordentlig varsamhet. Men den tanke som ligger bakom motionen och reservationen är att människorna så långt det över huvud taget är möjligt bör på eget ansvar avgöra djupt personliga frågor av detta slag. Samhället bör undvika att med sin tvångsmakt ingripa reglerande i sådana strängt personliga angelägenheter. Man kan säga att det gäller ett frihetsproblem, som berör människors rätt att i en ytterligt svår situation själva välja sin väg. Samhället skall inte påbjuda, föreskriva, ge order, utan samhället skall — och detta är en viktig uppgift — ge människor stöd och hjälp i de svåra personliga avgöranden det här gäller. Detta är den principiella utgångspunkten för motionen.

En sterilisering förutsätter den berördas eller berördes samtycke, men i vissa fall när s. k. eugenisk indikation föreligger kan sterilisering ställas som villkor för tillstånd till abort. Det är den frågan som beröres i utlåtandet nr 25. Frivilligheten kvarstår formellt, men i realiteten försättes den abortsökande i en tvångssituation. Samhället utnyttjar på ett sätt kvinnans svåra belägenhet till att söka framtinga en av allmänna skäl önskad sterilisering. En sak är att denna bestämmelse i många fall har en effekt rakt motsatt den eftersträfvade — för att undgå steriliseringen underlåter kvinnan att genomgå abort, också en abort som i och för sig är önskvärd — men dessutom har lagstiftningen, och det är kanske i detta sammanhang väsentligare, ett drag av

utpressning som man inte kan finna annat än otillfredsställande. I den norska lagen, som är den modernaste på detta område, har man helt tagit bort detta villkor och säger direkt, att det inte kan anses rimligt att från samhällets sida uppställa ett sådant villkor.

Det är mycket glädjande att utskottet enhälligt har förordat en undersökning beträffande verkningarna av detta villkor för att utröna behovet av en lagändring.

Utlåtande nr 24, som nu föreligger till behandling, gäller i första hand möjligheterna till frivillig sterilisering av män. Lagen tillåter ju sterilisering på medicinska indikationer av kvinna men inte av man. Det kan finnas fog för denna allmänna princip i lagstiftningen, men i praktiken leder den till konsekvenser som i varje fall är tveksamma. Motionärerna nämner två fall. Det ena är då en kvinna av medicinska skäl ej bör erhålla flera barn. Hon kan exempelvis lida av en hjärtsjukdom eller en blodtryckssjukdom, så att ett havandeskap för henne skulle medföra svåra risker. Av precis samma skäl kan hon inte genomgå den i och för sig rätt omfattande operation som en sterilisering innebär. I de fall då det gäller ett harmoniskt äktenskap där rätt många barn kanske redan finns, bör man enligt motionärernas mening kunna överväga att ge makarna frihet att efter eget avgörande och i samförstånd bestämma, att mannen i stället skall genomgå sterilisering. I USA förekommer sterilisering under sådana förhållanden; man har ingen lag som förhindrar den. Men det är alldeles uppenbart att sådana fall är ganska ovanliga.

Viktigare är det andra exemplet som motionärerna nämner: äktenskap där mannen är eller kan väntas bli arbetsoförmögen på grund av en allvarlig kronisk sjukdom. Eugeniska indikationer för sterilisering av mannen föreligger icke. Kvinnan i det äktenskapet slits ned genom att hon dels skall sköta barn och hushåll, dels vårda sin sjuke man och dels kanske genom eget arbete bidra till familjens försörj-

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

ning. I sådana fall har i praktiken sterilisering medgivits kvinnan. Man har sagt att hon på grund av sin stora arbetsbörda, som i första hand är en följd av mannens sjukdom, blivit så svag att hon kan steriliseras på s. k. medicinska indikationer. Då har emellertid den frågan ställts, om man inte borde överväga en lagändring som gör det möjligt att mannen genomgår sterilisering för det fall att makarna efter moget övervägande kommer fram till slutsatsen att detta med hänsyn till dem själva och deras familj framstår såsom rimligt. Utskottsmajoriteten har gått emot tanken på en sådan lagändring.

Det har anförts i debatten att det på grund av de konsekvenser som en sterilisering har för människorna, inte minst psykiskt, kan vara tveksamt att utvidga möjligheterna till en sterilisering. Jag vill starkt understryka att reservanternas inte på något sätt har eftersträvat en utvidgning av möjligheterna till sterilisering. Det är ju tvärtom så att i de fall, där redan indikationer för en sterilisering föreligger, skall man kunna tänka sig att makarna medges tillstånd att mannen steriliseras i stället för kvinnan. Det kan hävdas att en lagändring skulle leda till större restriktivitet i tillämpningen genom att då hela familjesituationen och kanske även mannens situation drogs in i sammanhanget; kvinnan fick större möjlighet att motstå eventuell press från mannens sida att genomgå sterilisering. I så fall skulle resultatet bli en minskad omfattning av steriliseringen.

Utskottet har motiverat sitt avslag med att säga, att den direkt utlösande orsaken till sterilisering är hustruns belägenhet. Detta är formellt alldeles riktigt, men med förlov sagt tycker jag att det vittnar om ett något juristeristiskt betraktelsesätt och påminner om den gamla definitionen på en advokat som en person som inte tillåter sina klara tankar konfunderas av onödig kontakt med den praktiska verkligheten. Kvinnans belägenhet har nämligen i sin tur en orsak, och orsaken är att hon på grund av mannens sjukdom har blivit

nedsliten av den stora arbetsbördan. Vidare bör vi uppmärksamma det faktum, att hennes belägenhet också är en följd av att makarna kan erhålla barn tillsammans, en omständighet som den manliga parten också kan tänkas ha någon del uti.

I debatten har framförts ett annat argument mot motionerna. Man har sagt så här: Tänk er en man som är ung och frisk och sund. Han gifter sig med en kvinna som är sjuk och som ej kan tillåtas få barn av medicinska skäl. Mannen uppoffrar sig för kvinnan genom att låta sterilisera sig. Sedan avlider kvinnan, och mannen kanske vill gifta om sig. Då är han i den situationen att han inte kan alstra barn. Dylika fall, anser man, skulle kunna uppstå efter en lagändring.

Exemplet är enligt min mening fullkomligt orealistiskt, därför att i ett fall som detta skulle säkerligen icke sterilisering medges. Det är ju direkt förutsett i motionen att det skall vara fråga om äldre personer och om äktenskap där det redan finns åtskilliga barn. Av den omsorgsfulla statistik, som utskottet sammanställt, framgår att de flesta steriliseringsfallen utgöres av kvinnor i fyrtioårsåldern, som genomgått fyra förlossningar tidigare. Det anförda exemplet är alltså helt orealistiskt, ett sådant fall skulle icke uppkomma i praktiken.

Det är emellertid intressant att vända på det argumentet och säga: Tänk er det motsatta fallet. En ung och frisk och sund kvinna gifter sig med en sjuk man, hon får dra den stora arbetsbörda som uppstår genom mannens sjukdom. Hon slits ned och erhåller tillstånd till sterilisering genom en hårdragning av svaghetsvillkoret. Sedan avlider mannen, och kvinnan kanske vill gifta om sig. Men då är hon i den situationen att hon icke kan alstra barn.

Skillnaden mellan dessa två exempel är endast den, att det första är helt orealistiskt, medan det andra är realistiskt och faktiskt förekommer i verkligheten och kan tänkas förekomma även i framtiden, om lagen får förbli oförändrad.

Skillnaden är vidare den, att det förs-

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

ta fallet — det orealistiska fallet — tydligen har upprört utskottet, medan det andra — det realistiska fallet — av utskottet tagits med jämnmod. Jag kan inte underlåta att säga att i detta argument finns det skymten av en olikhet i fråga om synen på könen och en olikhet i värderingen av mannen i äktenskapet och av kvinnan i äktenskapet, som jag finner djupt stötande och otidsenlig.

Utskottet har rådfrågat mycken sakkunskap i denna fråga. Motionerna har gått ut på remiss till ett mycket stort antal myndigheter. Samtliga dessa sakkunniga instanser har tillstyrkt motionerna, dvs. att en utredning skall företagas. Det är fallet med medicinalstyrelsen, socialstyrelsen och medicinska fakulteten vid universitet i Lund. Dessutom har yttrat sig Sveriges läkarförbund, Svensk kuratorsförening, Riksförbundet för sexuell upplysning, Fredrika-Bremer-förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och Yrkeskvinnors samarbetsförbund. Dessa har olika synpunkter. De lägger olika tyngd i kravet på en lagändring. Vissa tillstyrker direkt, andra är tveksamma, men de har en sak gemensamt: de tillstyrker motionernas krav på en utredning. Utskottsmajoriteten västar inte något avseende vid dessa sakkunniginstanser, utan motionerna avstyrks. Jag kan i och för sig helt förstå om utskottsmajoriteten är tveksam om en lagändring. Det är en sak. Här begärs ju inte att utskottet skall ta ställning, det begärs inte att utskottet skall ändra sig. Det begärs endast att utskottet skall vara med om en utredning av huruvida en ändring av lagen kan tänkas vara motiverad.

Jag kan inte undgå att göra den reflexionen att utskottet påtar sig ett ganska stort ansvar gentemot de enskilda människor som här är berörda, när det avvisar en noggrann och omsorgsfull prövning av en fråga som så djupt berör enskilda människors möjligheter till välfärd och harmoni och deras möjligheter att i en svår situation själva forma sin tillvaro.

Härmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde fru *Wallentheim* (s):

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Jag skall börja med att instämma med herr Palme i hans första uttalanden om att man bör visa den allra största varsamhet och försiktighet då det gäller sådana här ingrepp i människornas personliga förhållanden. En sterilisering innebär ju en stympning av en människa, och respekten för individens kräver att en sådan åtgärd inte tillgrips förrän den är absolut nödvändig. Det har också visat sig att sterilisering kan föra med sig åtskilliga psykiska skador, och därför bör man vara varsam innan man på något sätt medverkar till att ett steriliseringsingrepp företas.

Herr Palme berörde inte den första punkten i reservationen, och i den delen kan det ju tyckas vara ganska liten skillnad i ståndpunkterna mellan utskottet och reservanterna. Skillnaden är egentligen bära om make skall beredas tillfälle att yttra sig eller icke, om hustrun under hemskillnad har blivit gravid med annan man. Utskottet har inte funnit skäl för någon utredning. Man kan ju tycka att det är onödigt att mannen i sådana fall blir underrättad om hustruns ansökan om sterilisering, men återigen är ju hemskillnaden inte något definitivt, utan det finns möjlighet för makarna att återuppta sammanlevnaden, och då har utskottet ansett att mannen i alla fall bör vara underrättad om att hustrun begärt att bli steriliserad.

Man kan också i likhet med kuratorsföreningen ifrågasätta lämpligheten av att över huvud ta upp frågan om sterilisering under hemskillnad. Ofta befinner sig då kvinnan i en psykiskt så påfrestande situation att hon kanske inte är i stånd att bedöma hur hon senare kommer att reagera inför ett så definitivt ingrepp. Dessutom finns möjlighet under hemskillnadstiden att kvinnan, om hon absolut inte vill ha mannen underrättad, kan få ett ingrepp gjort på ett

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

s. k. tvåläkareintyg, dvs. två läkare kan medge sterilisering på medicinska indikationer. Vi har ansett att den utvägen bör vara tillräcklig och att det inte behövs någon särskild utredning på den punkten.

Huvudfrågan som herr Palme tog upp gäller däremot om sferiliseringslagen bör utvidgas med en möjlighet att på medicinska indikationer sterilisera män. Herr Palme åberopar remissmyndigheternas positiva inställning, och det är riktigt att myndigheterna tillstyrkt en utredning, men flera av dem ställer sig i alla fall tveksamma till den fråga det närmast gäller, nämligen sterilisering av mannen på grund av hustruns sjukdom eller svaghet.

Medicinska fakulteten i Lund t. ex. anser det tveksamt om det är riktigt att medge sterilisering av en frisk gift man i stället för av den sjuka hustrun, och kuratorsföreningen uttalar i princip att »lagen ej bör medge sterilisering av frisk man då medicinsk kontraindikation föreligger hos hans hustru». Utskottet hade den här frågan uppe redan år 1955 och ansåg då liksom nu att makarna måste betraktas som två självständiga och av varandra oberoende individer. Att företa en operation på mannen i det fall han är fullt frisk men hustrun är sjuk och inte orkar med en steriliseringsoperation förefaller inte riktigt.

Herr Palme säger att det är orealistiskt att tänka sig att mannen senare i livet kunde komma i en situation då han skulle komma att ångra ett ingrepp som är gjort på honom. Jag kan inte förstå varför det är mera orealistiskt att tänka sig att mannen kan komma i en sådan situation. Hustrun kanske går bort tidigt och han vill gifta om sig. Då är han väl i samma situation som den unga hustrun i herr Palmes andra exempel skulle vara i efter mannens bortgång, om hon ville gifta om sig. Jag tycker liksom många andra — dit hör även remissmyndigheter, bl. a. Yrkeskvinnors samarbetsförbund — att det är felaktigt att företa en steriliseringsoperation på hustrun på grund av mannens sjukdom eller svaghet, lika väl som jag tycker

att det är olämpligt att göra en sådan operation på mannen på grund av hustruns sjukdom. Makarna är ju i alla fall oberoende individer, och man vet inte i vilka situationer de senare i livet kan komma. I det fall att hustruns utmattningstillstånd är orsakat av mannens alkoholism eller hans invalidiserande psykiska sjukdom — något som mycket ofta är fallet i praktiken — kan sterilisering av honom ske på eugeniska eller sociala indikationer, om han går med på den. Problemet är ju i allmänhet att få mannen att gå med på ingreppet. Det är inte så vanligt att en man frivilligt underkastar sig en steriliseringsoperation, och jag tror inte att den lagändring, som herr Palme och motionärerna här ifrågasätter, skulle leda till en tillämpning av större omfattning i praktiken.

Medicinalstyrelsen har i sitt remissvar yttrat sig om det fallet att det föreligger medicinska indikationer hos mannen. Om han t. ex. har en svår tuberkulos och hustrun på grund därav har blivit utsliten, skulle man kunna tänka sig en sterilisering av honom. Medicinalstyrelsen fortsätter: »Båda makarna äro emellertid, om man bortser från mannens invaliditet, socialt värdefulla medborgare och barnen intelligenta och värtade, varför det ur samhällets synpunkt måste beklagas, om äktenskapet i fortsättningen skulle bli sterilt.» Här är medicinalstyrelsen alltså inte entydigt positiv till den ifrågasatta utvidgningen av steriliseringslagen.

Utskottet har inte velat tillstyrka en utredning, då denna skulle kunna medverka till en utvidgning av steriliseringslagen och dess tillämpning. Utskottet har inte ansett att det finns någon anledning att utvidga lagens tillämpning, och har samma ståndpunkt som det hade till samma fråga år 1955.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PALME (s):

Herr talman! På ett sätt är jag mycket glad och tacksam över fru Gärde Wide-

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

mars anförande, eftersom det ju till stora delar innebar ett helhjärtat stöd för reservationen. Jag återkommer strax till det.

Vad först beträffar frågan om makens hörande när det gäller ansökan om hustruns sterilisering under hemskillnadsåret så är det riktigt att meningsskiljaktigheterna därvidlag inte är så stora. Vad reservanterna förutsätter är endast att man skall undersöka, om inte lagens formulering »mannen skall höras» borde utbytas mot »mannen må höras», vilket flertalet remissinstanser tycks anse vara i och för sig berättigat, då man därigenom får en möjlighet att tillämpa lagen med större smidighet.

När fru Gärde Widemar sedan övergick till frågan om steriliseringslagen argumenterade hon mot reservanterna endast med användande av det ena, betydligt mindre sannolika och därmed mindre betydelsefulla exemplet, nämligen en sterilisering av friska män med många barn. Det är riktigt att en del remissinstanser har varit tveksamma på den punkten, och i och för sig kan jag förstå det. Jag skulle därför vara villig att strama åt skrivningen i det avseendet, om det hade funnits en möjlighet till det.

Däremot gick fru Gärde Widemar inte alls in på den fråga som är den centrala i detta sammanhang, nämligen när mannen är sjuk och kvinnan primärt frisk men genom mannens sjukdom nersliten, så att hon genom en hårdtagning av svaghetsindikationen kan erhålla sterilisering. I det speciella fallet citerar fru Gärde Widemar vad yrkeskvinnorna har sagt: »Att sterilisera en hustru, vars svaghet är förorsakad av mannens sjukdom, genom en hårdtagning av svaghetsindikationer för kvinnan, är enligt förbundets mening stötande.» Detta citerar fru Gärde Widemar med gillande. Jag förstår inte hur fru Gärde Widemar därefter kan underlåta att ansluta sig till reservationen.

På en punkt har medicinalstyrelsen varit tveksam mot en lagändring. Det gäller det fall, som styrelsen nämner, att mannen har lungtuberkulos och att

det är beklagligt om en sterilisering måste företagas, ty det gäller två i och för sig värdefulla individer. Men hur ligger det till för närvarande? Hur är det om hustrun har lungtuberkulos eller polio eller motsvarande? Jo, då har man ingen annan möjlighet än att sterilisera kvinnan. Det är alltså bara en tillämpning på båda könen av samma regel, som här är ifrågasatt.

Sedan måste jag återigen ta upp frågan, om det nu gäller en utvidgning av steriliseringslagen eller ej. Vi har mycket bestämt hävdad att det inte är fråga om någonting sådant. I en situation, där en steriliseringsindikation ändå föreligger, skall en möjlighet föreligga till valfrihet för makarna själva när det gäller vilken av dem som skall genomgå steriliseringsoperation. Vi tror att det kommer att bli en restriktivare prövning av steriliseringarna, när det finns möjlighet för båda makarna att bli steriliserade, vilket stärker kvinnans position. Utskottsmajoriteten tror men har inte kunnat anföra något som helst belägg eller några sannolikhetsskäl för att det kommer att bli fråga om en utvidgning av steriliseringen.

Herr talman! Jag vill härmed än en gång yrka bifall till reservationen.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Enligt min uppfattning är det felaktigt om en kvinna steriliseras på grund av mannens sjukdom. Om herr Palme vill veta hur jag tycker att man skall göra i dylikt fall, så bör man inte alls företa sterilisering. I det fall att en kvinna av medicinska skäl steriliseras på grund av egen sjukdom, t. ex. polio, så sker det på grund av att hon inte orkar med ett havandeskap. Detta skäl kan inte anföras för mannen.

Jag tycker att tanken att sterilisera en frisk man med många barn är stötande, och som jag sade från början kan jag inte förstå annat än att en sådan utvidgning av lagens tillämpning skulle leda till en ökning av antalet steriliseringsingrepp. Eftersom det numera börjar bli allt större tveksamhet i fråga om

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

sterilisering på grund av de följdverkningar som kan uppstå i form av psykiska skador bör man vara mycket försiktig när det gäller att utvidga möjligheterna till sterilisering.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Herr Palme talade varmt och känslösamt för bifall till reservanternas yrkande.

Han nämnde bl. a. att utskottsmajoriteten tog på sig ett stort ansvar då den sökte hindra en utredning i berörda avseende. Man fick närmast den uppfattningen att vad som nu skulle utredas var nya synpunkter som inte på något sätt varit prövade och som utskottsmajoriteten inte ville att man skulle pröva. Jag vill i detta sammanhang erinra om att när nu gällande bestämmelser antogs, föregicks detta av en noggrann utredning, där alla de synpunkter som nu har framförts, prövades, vägdes och avvisades. Därefter har frågan varit föremål för behandling här senast 1955, då samma synpunkter återigen prövades. Jag tror inte att utskottsmajoriteten är riktigt så ansvarslös, som herr Palme vill göra gällande, då den inte vill gå med på en förnyad utredning.

Sedan hänvisade herr Palme till att samtliga remissinstanser tillstyrkt en utredning. I detta sammanhang är herr Palme emellertid inte riktigt välunder rättad. Jag vill erinra om att enligt motionerna föreligger tre olika yrkanden dels om makes hörande när det gäller sterilisering av gift kvinna, dels om möjlighet att sterilisera män på medicinska indikationer, dels att de nuvarande s. k. tvåläkarefallen skall prövas av medicinalstyrelsen. Remissinstanserna tillstyrker som sagt utredning om några av de förslag som är upptagna i motionerna, men om herr Palme ger sig tid att granska yttrandena noggrant, så finner han att remissinstanserna är mest positiva i de avsnitt som herr Palme tar avstånd ifrån i sin reservation. Därför tror jag att vi kan av-

stå från att alltför mycket hänvisa till remissinstanserna i detta fall.

Jag nämnde i vilka fall som motionärerna ställde yrkanden. Reservanternas ansluter sig endast helt när det gäller det ena fallet, att sterilisera män på medicinska indikationer. Man ansluter sig endast i begränsad omfattning till kravet på ökade möjligheter att uraktlåta höra make i samband med sterilisering av gift kvinna. Man ansluter sig här till endast i det fall att sterilisering begärs under hemskillnadsår och kvinnan är gravid med annan man än den hemskilde maken och endast i det fall att sterilisering i samband med abort är motiverad av medicinska skäl. Då vill jag här rent allmänt säga som utskottets ärade ordförande sade, att man väl bör vara betänksam om man skall medge sterilisering under ett hemskillnadsår. Men bortsett från detta vill jag erinra om att enligt nödfallsparagrafen kan sterilisering äga rum av kvinna utan mannens hörande. Då kvarstår alltså inte så särskilt mycket i detta avseende av reservanternas yrkanden utöver vad som redan är tillåtet enligt gällande rätt.

Den stora tvistefrågan är möjligheten att sterilisera män på medicinska indikationer. Sterilisering kan äga rum på tre olika indikationer: eugeniska indikationer, sociala indikationer och medicinska indikationer. I de två förra fallen kan såväl män som kvinnor er hålla sterilisering, i det senare fallet endast kvinnor. Jag vill gärna ansluta mig till herr Palmes varma tal om likställighet mellan män och kvinnor, men det finns en viss gräns, där man inte kommer längre. Hur stor viljan till likställighet könen emellan än må vara, kan männen ändå inte bli gravida. Det är detta det rör sig om här. Det gäller att hindra graviditet hos en sjuk man niska. Mannen kan emellertid inte bli gravid, om han är aldrig så dålig, och detta är väl orsaken till att man inte har medgivit sterilisering av män på medicinska indikationer. Nu talar herr Palme här om att om mannen är sjuk kan kvinnan bli utsliten, och därför

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

skulle det vara motiverat att sterilisera mannen, så att kvinnan inte skulle behöva bli gravid. Det är ett resonemang som skulle ha gjort sig bra på 1930-talet, men det gör sig inte lika bra i vårt mera moderna Socialsverige, där det otvivelaktigt finns möjlighet att ge stöd åt familjer i sådana fall som herr Palme tog upp, utan att man skall behöva tillgripa stympning av människokroppen.

Så är det andra synpunkter som kommer in i bilden i detta sammanhang. Jag vill först säga, vilket vi alla är medvetna om, att sterilisering som regel är en åtgärd för återstående del av livet. Jag skulle därför kunna förstå herr Palmes varma tal för likställighet mellan två makar, om äktenskapet vore evigt, men vi vet att det inte är det. Vi vet att det förekommer både dödsfall och skilsmässor, och i dylika fall kan mannen vara steriliserad för hela livet. Han kan inte gärna ingå nytt äktenskap — och steriliseringen har inte vidtagits för att skydda hans hälsa.

Det är en annan sak som man inte får helt se bort ifrån, nämligen verkningarna av en sterilisering. Utskottets ärade ordförande nämnde, att det kan bli psykiska svårigheter för båda könen efter en sterilisering, främst på grund av att situationen efteråt kan ändras och man ångrar att en så drastisk åtgärd som sterilisering vidtagits. Detta är mera beaktansvärt när det gäller män än när det gäller kvinnor, därför att det finns en viss möjlighet till resterilisering för kvinnorna. Det har förekommit, att en steriliserad kvinna blivit resteriliserad och därefter fått barn. Hittills har det emellertid inte förekommit, att en man kunnat resteriliseras, utan för hans vidkommande blir steriliseringen en åtgärd för livet.

Utöver de psykiska besvären för båda könen kan en sterilisering medföra fysiska besvär för mannen, men sådana torde icke uppkomma för kvinnan. Herr Palme tittar förvånad, men jag rekommenderar honom att noggrant studera fallen. I verkligheten ligger det till så, att det på grund av de båda könen oli-

ka kropps-konstitution lättare blir stockningar med därav följande buksmärtor för mannen än för kvinnan.

Herr talman! Jag tror inte att utskottsmajoriteten är så ansvarslös som kunde framgå av herr Palmes första anförande. Tvärtom tror jag, att utskottsmajoriteten noggrant har prövat denna fråga och kommit fram till att en utredning endast skulle bli en utredning för utredningens egen skull. Den skulle bara resultera i att man fann de nu gällande bestämmelserna väl motiverade.

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till fru Gärde Widemars yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr PALME (s):

Herr talman! Jag har aldrig gjort gällande, att utskottsmajoriteten skulle vara ansvarslös. Jag har däremot sagt, att den åtar sig ett tungt ansvar genom att mot samtliga remissinstanser motsätta sig en noggrann prövning av de bestämmelser som nu gäller.

Jag har också läst remissyttrandena noggrant. Det var ett av motionsyrkandena som några remissinstanser gick emot — det gällde tvåläkarintygen. Motionärerna släppte detta yrkande. Det förekommer inte i reservationen, utan där tas endast upp sådant som alla remissinstanser har tillstyrkt.

Herr Ahlkvist talade som om jag hade lagt upp frågan såsom en fråga om likställighet mellan könen. Det är ett ord som över huvud taget inte förekommit i mitt anförande. Jag sade att några av de argument som framförts mot en utredning av denna fråga är sådana, att de blottar en skillnad i värderingen av mannen i äktenskapet och kvinnan i äktenskapet, som jag tycker är stötande. Det är mycket lätt att argumentationen blir sådan. Jag tycker närmast att herr Ahlkvist i fråga om känslomhet överträffade vad jag kunde prestera. Han sade att äktenskapet inte varar för livet. Om en man blir steriliserad kan han sedermera inte alstra barn, om äktenskapet skulle upplösas och han skulle gifta sig på nytt. Men i exakt samma si-

Om vissa ändringar i lagen om sterilisering

tuation hamnar kvinnan, och det tar utskottet med jämnmöd.

I debatten har man sagt att man helst inte alls skulle tillgripa sterilisering på grund av svaghetsindikation om en ursprungligen frisk kvinna gifter sig med en sjuk man. Egentligen skulle man inte alls vilja medge att hon fick sterilisering, men det problemet gör utskottet ingenting åt och yttrar sig över huvud taget inte om den frågan. Kvinnans situation måste väl emellertid i ett sådant här fall vara minst lika ömmande som mannens.

Det enda som vi här kräver är att samhället med bibehållande av den allmänna målsättningen att söka nedbringa antalet steriliseringsfall bör utnyttja sin tvångsmakt med försiktighet. Mogna människor bör såvitt möjligt själva få i samråd söka komma fram till vad som är bäst för dem. Om i något fall makarna skulle komma till klarhet om att det just på grund av mannens sjukdom är bättre att mannen steriliseras än kvinnan, bör en sådan sterilisering också få verkställas. Jag har inte alls hävdad, att likställighet mellan könen i detta fall skulle vara fullständig.

Det är alldeles riktigt som herr Ahlkvist påpekar, att endast kvinnor kan bli gravida, men mannen medverkar ju ändå i någon mån. När man hör herr Ahlkvist, får man nästan tanken, att det fortfarande förekommer jungfrufödslar i det svenska samhället.

Det är i och för sig ett starkt argument från herr Ahlkvists sida, att utskottet år 1955 hade denna fråga till behandling och då avvisade en motion. Man finner också att utskottet bara skrivit av vad som sades 1955. Å andra sidan vore det väl bra dystert, om vi människor aldrig skulle få ändra oss. Här är det för övrigt inte fråga om en ändring utan endast om en förskjutning i vår uppfattning så långt, att vi vill att frågan undersökes och prövas på nytt. Det har ju bl. a. skett en förskjutning i synen på hela steriliseringsfrågan på två sätt. För det första är man nu mycket mer tveksam jämfört med tidigare när det gäller att av eugeniska

skäl sterilisera folk, ty man har i praktiken dystra erfarenheter av att sterilisering har företagits av sinnesslöa och sinnessjuka i fall där det senare visat sig, att ingreppen gjorts utan ordentlig prövning och egentligen icke borde ha företagits. För det andra har det skett en ändring i synsättet så till vida, att man fått en bättre insikt om de psykiska verkningarna av sterilisering. Vetenskapen står inte stilla på detta område. Utgångspunkterna för bedömningen av sterilisering förändras. Det är bara första lagutskottet, som tycks stå stilla.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Herr Palme gjorde sig lustig över mitt påpekande, att karlar inte kan bli gravida. Jag vill med anledning härav bara helt kort fråga herr Palme — när det nu görs gällande att det skulle vara en garanti att kvinnan inte blir gravid, om mannen steriliseras — om det aldrig förekommit, att en kvinna blivit gravid med annan än sin make.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen om avbrytande av havandeskap, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utåtande nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om mopeder m. m., dels ock i ämnet väckta motioner,

Om viss översyn av byggnadslagstiftningen

bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om renmärken, m. m.; och

nr 15, i anledning av motioner om ändringar i lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om viss översyn av byggnadslagstiftningen

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av motioner om viss översyn av byggnadslagstiftningen.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta till lagutskott hänvisade motioner, nr 130 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 150 i andra kammaren av herr *Bohman m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn snarast möjligt av byggnadslagstiftningen i syfte att skapa större rättssäkerhet på detta område.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 130 och II: 150, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Alexanderson, Schött, Munktell, Nyberg, Grebäck* och *Bengtsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 130 och II: 150 hos Kungl. Maj:t anhålla om översyn snarast möjligt av byggnadslagstiftningen i syfte att skapa större rättssäkerhet på detta område.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Vårt samhälle har blivit alltmer komplicerat, och förhållandena på olika områden regleras av en alltmer komplicerad lagstiftning. Typisk är byggnadslagstiftningen, som dessbättre i fjol blev föremål för en välbehövlig modernisering resulterande i både en lag om ändring i byggnadslagen och en ny byggnadsstadga. De nya bestämmelserna syftar i första hand till att minska författningsmaterialet och till att uppnå förenklingar i handläggningen av byggnads- och planläggningsärendena. Alla hoppas vi att de nya bestämmelserna, som träder i kraft den 1 juli i år, skall visa sig motsvara förväntningarna i dessa avseenden.

Enligt motionärernas och utskottsreservanternas uppfattning borde emellertid byggnadslagstiftningen nu överses i ett helt annat avseende, nämligen ur rättssäkerhetssynpunkt. Utskottet i dess helhet konstaterar, att konflikter mellan samhället och de enskildas intressen uppstår allt oftare och i alltmer varierande former, varför stora krav måste ställas på byggnadslagstiftningen, som skall ange riktlinjerna för avvägningen mellan allmän och enskild rätt. Utskottsmajoriteten ifrågasätter emellertid, huruvida den av motionärerna föreslagna översynen är påkallad, och anser, att den i vart fall icke bör vidtagas, förrän praktiska erfarenheter vunnits av den nya lagstiftningen.

Vi reservanter — representanter för folkpartiet, centerpartiet och högern — är däremot så övertygade om behovet av denna översyn och finner den så angelägen, att vi förordat bifall till motionärernas hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn snarast möjligt av byggnadslagstiftningen i syfte att skapa större rättssäkerhet på detta område.

Herr talman! Under åberopande av vad jag här anfört och under hänvisning till innehållet i reservationen ber jag att få yrka bifall till densamma.

I detta anförande instämde herr *Gezelius* (h).

Om viss översyn av byggnadslagstiftningen

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! I egenskap av motionär i denna fråga kunde jag ha nöjt mig med att instämma i vad herr Schött har sagt och i det yrkande han har framställt. Jag vill dock bara med några få ord ytterligare understryka att motionärerna här ansett att i såväl nu gällande byggnadslag som i den byggnadslag som gäller från den 1 juli i år är den enskildes rätt inte tillräckligt beaktad och att det måste vara angeläget att det på detta område skapas större rättssäkerhet. Vi har i de motioner, som är behandlade i detta utskottsutlåtande, försökt att fästa uppmärksamheten på de förhållanden, som enligt vår mening inte är tillfredsställande.

Ingen kan väl påstå annat än att 1947 års byggnadslag givit mycket stora befogenheter åt kommunerna och det allmänna att besluta och bestämma när det gäller byggnadsplanering och upprättande av stadsplaner och byggnadsplaner. Man har såväl i 1947 års lag som när det gäller de ändringar riksdagen beslutade förra året tänkt mera på det allmännas och kommunernas intressen än på de enskildas intressen i dessa frågor. Kommunernas uppgifter på byggnadsområdet har också blivit allt större på grund av den stora folkomflyttning som sker här i landet genom att människorna i allt större utsträckning lämnar landsbygden och tränger sig samman i städer och samhällen. När det blivit på det sättet anser utskottet bara att samhället måste ha större möjligheter att ingripa i den enskildes handlingsfrihet. Byggnadslagstiftningen ger ofrånkomliga möjligheter till mycket betydande ingrepp i den enskildes äganderätt och bestämmanderätt. Det kan nog sägas att den enskilde sällan har så litet att säga till om som just när det gäller frågor av detta slag, och många äro de som har anledning att känna oro och bekymmer för hur deras äganderätt blir respekterad. Jag tycker här att samhället borde ha skyldighet att i överensstämmelse med allmänna rättsgrundsatser hålla fastighetsägare och enskilda skades-

lösa, vilka genom byggnadsplanering förlorat förfoganderätten över sin egendom eller fått denna rätt avsevärt inskränkt. I varje fall anser vi att man behöver bättre klarlägga vad som är den enskildes rätt, ty det finns härvidlag en betydande osäkerhet och ovisshet. Nog borde man kunna nå fram till en ordning, där den enskilde inte i en sådan omfattning som nu är fallet behövde känna sin rätt hotad.

I såväl motionen och utskottets utlåtande som i reservationen återges vad tredje lagutskottet uttalade år 1954 med anledning av de motioner som då förekom i dessa frågor. Man gjorde den gången från utskottet bl. a. följande uttalande: »Självfallet bör därvid tillses att rättskänslans krav samt den enskildes rättssäkerhet inte trädas för när.» Detta uttalande är, kan det tyckas, ett löfte som det nu vore lämpligt att infria, men det vill utskottets majoritet inte vara med om. Utskottet gör dock inte något försök att förneka att det här kan bli kollisioner mellan olika intressen, som många gånger kommer i konflikt med varandra.

Det skall villigt erkännas att kommunerna och det allmänna måste ha vissa befogenheter när det gäller byggnadsplanering, upprättande av stadsplaner och byggnadsplaner, och att avvägningen här mellan enskilt och allmänt intresse är en svår fråga.

Man verkar inte heller från utskotts-majoritetens sida så alldeles säker på att det inte här kan förekomma sådana förhållanden som det finns anledning att uppmärksamma. Men man menar att om dessa frågor framdeles bör bli föremål för utredning, bör detta icke ske innan man fått erfarenheter av byggnadslagen i den form den skall tillämpas efter den 1 juli i år. Man bör, anser utskottet, invänta resultatet av den bearbetning av materialet från expropriationsmålen under tiden 1951—1960 som nu sker. Ja, aldrig saknas det motivering för ett avslag på en motion och ett uppskov med vad som föreslås. När inte viljan är med, då vill man så gärna vänta och se tiden an.

Om viss översyn av byggnadslagstiftningen

Även om inte utskottets majoritet har bifallit motionen om utredning av dessa rättssäkerhetsfrågor, så kan jag ganska långt vara tillfreds med att så pass många av reservanterna som fallet är har gått på bifall till vad motionärerna föreslagit och mycket grundligt och utförligt i reservationen motiverat sin uppfattning. Blir det inte bifall i dag, bör utsikter föreligga att vinna bifall vid ett framtida tillfälle då dessa förslag om större rättssäkerhet och klara bestämmelser i vår byggnadslagstiftning på nytt kommer att läggas fram.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Såväl motionärerna som reservanterna har lagt särskild vikt vid frågan om den enskildes rätt, om rättssäkerheten, och gör gällande, att den frågeställningen inte var uppe, då riksdagen i höstas antog den nya byggnadslagen. Det är i själva verket en felaktig uppfattning som motionärerna och reservanterna här utgår ifrån. Det konstateras i det föreliggande utskottsutlåtandet: »Frågan om den enskildes rätt var vid ärendets behandling i riksdagen» — alltså vid 1959 års riksdag — »föremål för särskild uppmärksamhet. Tredje lagutskottet anförde sålunda i sitt utlåtande» — således år 1959 — bl. a.: »Propositionen synes för flertalet fall innebära en lycklig avvägning mellan de motsatta intressen, som dessa båda kategorier ofta företräder. Reformen innebär, att myndigheternas inflytande i vissa fall minskar men i andra fall ökar. Förslaget är präglad av förståelse för de byggandes svårigheter och en önskan att så mycket som möjligt bistå dem i deras lovvärda hantering.»

Det är därför rätt egendomligt att man, sedan denna lag antagits så sent som hösten 1959, nu kommer och begär en översyn av denna lagstiftning. De förändringar, som man nu önskar få till stånd, hade lämpligen kunnat föreslås, då vi i höstas behandlade lagförslaget. Vissa förslag om ändringar togs också

upp men de avvisades av riksdagen. Emellertid är utskottets majoritet av den uppfattningen, att om det skulle visa sig att den nya lagen inte är helt tillfredsställande, så måste man först ha något material att bygga på, om man skall företaga en utredning. Därför har vi också i utskottets utlåtande sagt, att vi i vart fall bör invänta praktiska erfarenheter av den beslutade men ännu icke ikraftträdde lagstiftningen.

Det är för närvarande inte möjligt att egentligen utreda någonting. Vi vet inte annat än att man kan ha en uppfattning om att det förhåller sig på ett visst sätt, men att utreda en fråga utan erfarenhetsmaterial är skäligen utsiktslöst.

Om tredje lagutskottet när det i fjol behandlade ett så stort lagförslag som byggnadslagen inte hade granskat lagen ur alla synpunkter skulle utskottet enligt min mening ha gjort sig skyldigt till en försummelse. Utskottet gick emellertid igenom lagförslaget i detalj och kunde därför också med gott samvete rekommendera lagen sådan den förelades riksdagen. Riksdagen fattade ju också beslut i enlighet med tredje lagutskottets utlåtande.

För närvarande finns det inte någon som helst anledning att reflektera på det av reservanterna framförda yrkandet att anhålla om en översyn snarast möjligt i syfte att skapa en bättre rättssäkerhet, framför allt därför att det inte finns något material att begagna sig av för en sådan undersökning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Osvalds yttrande instämde herr *Grym* (s).

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande påstår, att det är fel av motionärerna och reservanterna att säga, att inte dessa rättsfrågor var uppe till behandling när man gjorde ändringarna och förenklingarna i byggnadslagstiftningen vid höstriksdagen förra året. Vi hävdar däremot den uppfattningen, att så inte var fallet, och de citat som ordföranden

Om viss översyn av byggnadslagstiftningen

i utskottet här anförde från utskottets utlåtande anser jag i det avseendet inte vara mycket värda.

Jag vill för min del säga, att det är mycket optimistiskt av utskottets ordförande om han anser, att den nya byggnadslagen efter den 1 juli i år skall på ett bättre sätt reglera vad motionärerna här åsyftar. Om herr Osvald inte kan följa sin partikamrat i denna kammare herr Alexanderson och alltså inte kan acceptera reservanternas mening, tycker jag att han ändå borde kunna acceptera det uttalande som reservanterna gör, och som jag är säker på är riktigt: »Den reformering av lagstiftningen som då (alltså hösten 1959) genomfördes hade som bekant till huvudsakligt syfte att ernå ett enklare och snabbare förfarande i byggnadsärenden och icke att tillmötesgå de nu aktualiserade önskemålen, ej heller att revidera själva grunden för lagstiftningen.»

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Om det uttalande som nu senast citerades vill jag bara säga, att det är hundra procentigt felaktigt. Vi tog hänsyn även till rättsfrågorna, och detta har utskottet klart och tydligt sagt ifrån. Jag skulle bara vilja fråga: Vad skulle man annars syfta på då det i utskottets utlåtande förra hösten sades, att »propositionen synes för flertalet fall innebära en lycklig avvägning av de motsatta intressen, som dessa båda kategorier» — alltså bostadsmyndigheten och den enskilde — »ofta företräder». Där är det klart och tydligt utsagt, att man behandlat även frågan om gränsdragningen mellan den enskildes och det allmännas rättsliga befogenheter. Därför är, som jag nyss sade, uttalandet om att dessa frågor inte varit under behandling gripet ur luften.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara säga, att det kanske ligger litet närmare till för utskottets ordförande att klara upp med herr Alexanderson frågan om det uttalande denne står för här är fullständigt felaktigt.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att söka klara upp den saken med herr Alexanderson, eftersom han inte är här i dag, utan jag får försöka klara upp saken med dem som är närvarande.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Det verkar på utskottets ordförande som om lagstiftningen i sitt nya skick skulle vara fullt tillfredsställande. I motionerna har dock framhållits, hur man ofta rör sig med allmänna ordalag, och här finns inte den klarhet som man har rätt att fordra av en lagstiftning.

Olika experter har här tidigare åberopats. Jag tillåter mig hänvisa till vad som står på s. 10 i motion II: 150. Där åberopas den installationsföreläsning som hölls den 24 mars 1956 av juris professor Henrik Hessler, i vilken han framhöll att det var möjligt att ge klara lagbestämmelser på detta område och att det för den enskilde vore av stor betydelse, att de makthavandes önskningsavfattades i lagens form, icke blott uttalades i förarbetena. Vidare anfördes: »Regler, som är av djupt ingripande betydelse för den enskilde, som skall normera och forma hans handlingsmöjligheter, bör, alldeles oavsett i vilken ordning tillämpningen av dem skall ske, ges i sådan form att den enskilde utan svårighet kan få klarhet om dem. Särskilt förefaller detta vara av vikt på det område vi nu rört oss, fastighetsrätten. Där är det både för den enskildes personliga del och för hans möjligheter att kunna iakttaga vad det offentliga i många andra hänseenden kräver av honom ett vitalt intresse, att han kan planera sitt handlande och sin verksamhet.»

Motionärerna och reservanterna är av den uppfattningen, att dessa önskemål icke är tillgodosedda i den nya lagen och att en översyn därför är angelägen. Den som sysslar med dessa områden på det kommunala planet måste också dela denna uppfattning.

Herr talman! Jag ber än en gång att få yrka bifall till reservationen.

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Hårtill vill jag bara säga att utskottsmajoriteten menar, att lagstiftningen i alla dessa avseenden fyller de rimliga anspråk, som kan ställas på den.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkande propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Schött begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Schött begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befundo vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 30.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstodo från att rösta.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av motion om ökat skydd för delägare i bostadsrättsföreningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medel för år 1960 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 4 mars 1960 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 80, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva

1) att högst 600 000 kronor av domänverkets driftsinkomster finge jämte odisponerad del av tidigare för ändamålet utav sagda driftsinkomster avsatta medel under år 1960 disponeras för bostadslån till fast anställda skogsarbetare;

2) att domänstyrelsen finge bemyndigas att i den utsträckning som angivits i propositionen besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd.

Utskottet hade i samband härmed behandlat de till utskottet hänvisade motionerna I: 571 av herr Åkesson *m. fl.*, likalydande med II: 707 av herr Ahman *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts under punkten 2 i propositionen gjorda hemställan, att domänstyrelsen skulle bemyndigas att besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgiva, att högst 600 000 kronor av domänverkets driftsinkomster finge jämte odisponerad del av tidigare för ändamålet utav sagda driftsinkomster avsatta medel under år 1960 disponeras för bostadslån till fast anställda skogsarbetare;

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

2) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 571 och II: 707, medgiva, att domänstyrelsen finge bemyndigas att i den utsträckning utskottet angivit i utlåtandet besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd.

Vid utlåtandet hade reservationer avgivits

1. av herrar *Uno Olofsson, Rimås* och *Åhman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 571 och II: 707, avslå Kungl. Maj:ts hemställan om medgivande att få bemyndiga domänstyrelsen att besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd utöver vad som gällde enligt tidigare bemyndigande beträffande bytesverksamhet;

2. av herr *Nils Hansson*, utan angiven mening samt

3. av herrar *Eskilsson, Hermansson, Agerberg* och *Nilsson* i Bästekille, vilka ej heller antytt sin mening.

Herr **OLOFSSON, UNO**, (fp):

Herr talman! Till detta jordbruksutskottets utlåtande nr 14 har jag tillsammans med några andra ledamöter låtit foga en reservation. Den riktar sig inte mot utskottets första avdelning. Vi reserverar oss ingenting att invända emot att domänstyrelsen får möjligheter att meddela lån till sina fast anställda arbetare och att medel ställas till förfogande härför. Reservationen riktar sig endast emot det andra avsnittet i utlåtandet, enligt vilket, som departementschefen föreslagit, beslutanderätten vid domänverkets förvärv från lantbruksnämnderna av mark skall kunna delegeras från Kungl. Maj:t till domänstyrelsen.

Det är ju så att domänstyrelsen för närvarande har rätt stora möjligheter till markförvärv. Vid 1958 års riksdag beslöts att domänstyrelsen skulle få befogenhet att inköpa erforderlig tomt-

mark för arbetar- och förmänbostäder med anlåtande av domänverkets markfond utan Kungl. Maj:ts prövning. Vid 1959 års riksdag har också medgivits, att domänstyrelsen skall äga att för kronans räkning ingå i svaromål för s. k. avtalsbyten i sådana fall, då vederbörande lantbruksnämnd och fastighetsbildande myndigheter tillstyrkt markbyte.

Nu vill domänstyrelsen — något som departementschefen har tillstyrkt — att dess befogenhet skall vidgas till att avsluta köp samt sälja och byta med lantbruksnämnden beträffande alla fastigheter vilkas värde understiger 100 000 kronor.

Såväl domänstyrelsen som lantbruksnämnden är ju statliga organ. Visserligen är domänstyrelsen ett organ på riksplånet och lantbruksnämnden ett organ på länsplanet, men båda är markförvaltande organ. Båda har, skall vi hoppas, ungefärligen samma möjligheter att sköta den skog och den jord, som de fått till sitt förfogande. Båda har väl också, kan vi konstatera, en rätt betydande markhunger.

Det är emellertid så, att all den mark, som lantbruksnämnden har till sitt förfogande, är inköpt från småjordbrukare och enskilda jordbrukares tidigare markinnehav. Lantbruksnämnden har också, som vi vet, förköpsrätt och alltså möjligheter att under sig lägga betydande markarealer, som tidigare innehafts av jordbrukare. Det är mot detta som vi vänder oss. Vi tror att det är av nöden, att man är litet försiktig när det gäller att omfördela nuvarande äganderförhållanden, så att äganderätten allt mer skulle överföras till statlig ägo.

Vi vet också att det nyligen i denna kammare och även vid flerfaldiga tidigare tillfällen höjts varnande röster för den möjlighet, som kommunerna nu har att förvärva mark. Jag måste emellertid säga, att en kommunalman ändå har ett lokalt ansvar för det näringsliv, som han är satt att förvalta. Jag tror därför att risken för att kommunerna skall överträda sin befogenhet är betydligt mindre än att domänverket kan ha en viss benägenhet att överträda eller miss-

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp
bruka den av departementschefen föreslagna vidgade rätten.

Vi reserverar med andra ord den uppfattningen, att äganderättsförhållandena är bra sådana de nu är och att vi inte på något sätt skall medverka till en ändring i detta avseende. Det är anledningen till att vi har låtit föga en reservation till utskottets utlåtande.

Jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen nr 1.

Herr ÅKESSON (fp):

Herr talman! Kungl. Maj:ts proposition nr 80, som rubricerats: »Proposition till riksdagen angående medel för år 1960 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.», innefattar förutom vad som direkt utsagts i rubriken även en annan fråga, vilken enligt mitt förmenande har större betydelse än som framgår av rubriceringen av ärendet.

Domänverket har i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t föreslagit att beslutanderätten vid domänverkets förvärv från lantbruksnämnderna av mark, som nämnderna inköpt för rationaliseringsändamål, skall delegeras från Kungl. Maj:t till domänstyrelsen. Dock skall förvärv där köpeskillingen överstiger 100 000 kronor fortfarande underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Lantbruksnämnderna har som en av sina huvuduppgifter att medverka till rationalisering av ofullständiga jordbruk. Av denna anledning har nämnderna erhållit möjligheter att förvärva jordbruksfastigheter, som kan anses lämpliga att utnyttjas för ifrågavarande ändamål. I gällande jordförvärvslag finns för lantbruksnämnderna möjlighet att genom sin förköps- och expropriationsrätt erhålla mark för att de på ett effektivt sätt skall kunna fullfölja denna sin verksamhet. Det har aldrig varit meningen med lagen, att den skall kunna utnyttjas så att lantbruksnämnderna skulle under någon längre tid inneha dessa egendomar, men utvecklingen har gått

därhän att lantbruksnämnderna för närvarande bl. a. förfogar över inte mindre än cirka 60 000 hektar skogsmark.

Domänstyrelsens befogenheter då det gäller markinköp framgår av vad riksdagen tidigare beslutat. Sålunda har de grundläggande reglerna för domänverkets markinköp meddelats av statsmakterna åren 1911 och 1912 och har sedan kvarstått relativt oförändrade. Detta innebär att disponibla kontanta medel å domänverkets markfond får användas av Kungl. Maj:t till inköp för domänfondens räknning av skogsbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna. Vid 1958 års riksdag beslöts att domänstyrelsen skulle bemyndigas att ta domänverkets markfond i anspråk för inköp av sådan tomtmark, som är avsedd att i en närliggande framtid tas i anspråk utslutande för arbetar- och förmansbostäder. Vid 1959 års riksdag erhöll domänstyrelsen bemyndigande att på vissa villkor för kronans räknning ingå i och svara för s. k. avtalsbyten, dvs. sådana byten som ej sker jämlikt jorddelningslagstiftningen.

Domänstyrelsen har såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 80 begärt ytterligare befogenheter när det gäller förvärv av jordbruksfastigheter, som lantbruksnämnderna inköpt för rationaliseringsändamål. Domänstyrelsen motiverar sin begäran med en erinran om att f. n. vederbörande lantbruksnämnd har befogenhet att själv godkänna upprättat avtal i sådant ärende rörande markförvärv, medan domänstyrelsen måste underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Jag vill här ytterligare erinra om att lantbruksnämndernas jordförvärv är avsedda att komplettera andra ofullständiga jordbruk och ej såsom domänverkets att bibehålla den inköpta jordarealen under en längre tidsperiod.

Herr talman! Enligt mitt förmenande skulle den här av domänverket begärda fullmakten kunna resultera i att domänverket skulle kunna inköpa stora områden av den mark, som lantbruksnäm-

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

derna förvärvat för jordbruksrationalisering, och därmed för framtiden binda denna mark i statens ägo.

Jag kan inte underlåta att här anföra vad lagutskottet anfört som sin principiella ståndpunkt vid behandlingen av den nu gällande jordförvärvslagen: »Det torde icke råda delade meningar om att det i vårt land är ett samhällsintresse att söka hindra att jorden fränhändes den jordbrukande befolkningen.» Vad som här anförts gäller kanske närmast att enskilda skulle förvärva jordbruksfastigheter i spekulationssyfte, men samma förhållande skapas genom att staten förvärvar mark från lantbruksnämnderna.

Den av domänverket begärda fullmakten skulle också innebära, att verket finge en dispositionsrätt över markfonden som är ganska stor. Jag hyser den åsikten, herr talman, att Kungl. Maj:t såsom den högsta administrativa myndigheten här i landet skall ha beslutanderätten över markfonden och ej bör delegera den rätten till underordnad myndighet.

Jordbruksutskottet har för sin del tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet. Visserligen har utskottet som sin mening uttalat, att någon förskjutning i stort sett ej bör äga rum i den huvudsakliga fördelningen av jordbruks- och skogsmark mellan staten, bolag och enskilda, men detta har ej antytts i utskottets hemställan.

Herr talman! Jag har intet att erinra mot vad som anföres under punkt 1 i utskottets hemställan, men vad som anföres under punkt 2 kan jag ej biträda utan yrkar bifall till den med 1 betecknade reservationen av herr Uno Olofsson m. fl.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Såsom framgått av reservantens anförande har det inte rätt delade meningar i utskottet om den huvudsakliga delen av föreliggande utlåtande, d. v. s. att man skall disponera ett visst belopp för utlämnande av bostadslån till sådana skogsarbetare som träf-

fat avtal med domänverket om att utföra arbete på domänverkets skogar. Därför skall jag inte uppehålla mig vid den frågan.

Meningsskiljaktigheten gäller i stället, såsom herr Åkesson nu senast framhöll, det av Kungl. Maj:t framlagda och av utskottet tillstyrkta förslaget, att domänstyrelsen skall få bemyndigande att utan Kungl. Maj:ts tillstånd i varje särskilt fall besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd. Förslaget innebär ju en decentralisering av verksamheten. Statsmakterna går nu på en mängd områden in för att decentralisera verksamheten, och vi är väl litet var intresserade av att inte allting skall centraliseras till Stockholm utan att man även ute i landet skall få en viss beslutanderätt och kunna ordna saker och ting på ett praktiskt sätt.

Jordbruksutskottet behandlade häromdagen ett ärende, som gäller ströängarna i Norrland, men där föreligger ingen reservation från dem som nu visar intresse för att Kungl. Maj:t skall i varje särskilt fall besluta om förvärv av mark från lantbruksnämnd. Där har man intagit en annan ståndpunkt.

Utskottets linje innebär att man får ett enkelt och praktiskt administrativt förfarande. Genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag blir det möjligt att på ett lättamt sätt ordna markfrågorna för de bostadsbehövande. Jag tror att inte mycket mer behöver anföras på denna punkt. Man behöver knappast hysa så stora farhågor som reservanterna gör för att bemyndigandet skall få vittomfattande och ingripande konsekvenser. Bemyndigandet innebär enligt min mening bara att man får denna sak ordnad på ett praktiskt sätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! I princip har jag samma uppfattning som motionärerna och reservanterna, att någon förskjutning inte bör ske i fördelningen av jordbruks- och skogsmark mellan staten och det

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

enskilda jord- och skogsbruket, och jag har velat markera denna principiella uppfattning genom den blanka reservation som jag tillsammans med några kamrater har fogat till utskottsutlåtandet. Emellertid anser jag att detta önskemål har kommit till uttryck så pass klart i utskottets skrivning, att jag inte velat ansluta mig till avslagsyrkandet.

Herr Åkesson citerade nyss jordbruksutskottets uttalande, att någon förskjutning i stort sett ej bör äga rum i den huvudsakliga fördelningen av jordbruks- och skogsmark mellan staten, bolag och enskilda. Jag tolkar detta uttalande så, att om domänstyrelsen förvärvar mark från lantbruksnämnd på ett håll, så skall styrelsen genomföra motsvarande försäljning till enskilda på annat håll. Det är på grund härav som jag inte kunnat ansluta mig till avslagsyrkandet.

Jag har endast velat deklarerat detta, herr talman, och har intet särskilt yrkande.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag har samma uppfattning i denna fråga som herr Eskilsson, men av ett förbiseende har mitt namn inte kommit med under den blanka reservationen av herr Eskilsson m. fl. Dock förekommer ju min partikamrat herr Hermanssons namn under denna reservation. Jag vill alltså i detta sammanhang ha sagt ut, att vi från centerpartiets sida givetvis är motståndare till en ökning av domänverkets markinnehav. Den inställningen har vi gett uttryck åt i en hel rad av motioner.

Herr Olofsson förklarade att han för sin del var nöjd med den nuvarande fördelningen av markinnehavet. Jag kan för min del inte göra samma deklARATION, utan vi ser nog gärna att en förskjutning mot innehav av enskilda i större utsträckning kommer till stånd. Den uppfattningen har vi också fört fram i motioner.

Kungl. Maj:ts förslag avser dock så långt vi kan se — utskottets vice ord-

förande herr Anderberg har också varit inne på det — en förenkling och liberalisering av förfaringssättet i vissa fall. Lantbruksnämndernas uppgift är ju inte att köpa upp skogar av enskilda och sälja dem till domänverket, utan nämndernas uppgift är att åstadkomma rationaliseringar och kompletteringar av jordbruk med skog. Efter sådana linjer kommer nämnderna antagligen att arbeta, men i de fall då de anser att det är omöjligt att ordna något sådant, kan de ju sälja till domänverket och sedan på andra håll tillföra enskilda jordbrukare skog i stället. Det kan väl inte vara någonting att anmärka mot en sådan förenkling i förfaringssättet. Det klagas ju ofta över att vi här i landet har en alltför byråkratisk och invecklad ordning på många områden, men här ser vi att det trots allt finns en strävan till att förenkla och liberalisera administrationen, och jag har ingen anledning att under sådana förhållanden gå emot förslaget.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag var tyvärr förhindrad att delta i utskottets överläggning beträffande Kungl. Maj:ts förslag i den fråga som nu debatteras, men jag har begärt ordet närmast med anledning av herr Uno Olofssons deklARATION om risken och faran för att skogsmark i större utsträckning skulle komma att överföras i statens ägo. Jag tror inte att någon fara föreligger i det avseendet, därför att lantbruksnämnderna har ju möjlighet att därvidlag få till stånd en begränsning när det gäller områden, där skogsmarken är behövlig för jordbrukskompletteringar.

Jag tror att det förslag, som Kungl. Maj:tt förelagt riksdagen — i synnerhet gäller detta andra punkten i jordbruksutskottets utlåtande — innebär en välbehövlig decentralisering i fråga om möjligheterna för lantbruksnämnderna å ena sidan och domänstyrelsen å andra sidan att kunna göra markbyten och att det även skapar förutsättningar för

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

arronderingsförbättringar av skogsinnehav genom byte och andra överlåtelser. Visserligen kan lantbruksnämnderna redovisa rätt stora markinnehav, men dessa har inte kommit till under lantbruksnämndernas verksamhet från år 1948, utan det är här fråga om sådana områden, som egnahemsnämnderna fick på sin tid till sig överlåtna från domänstyrelsen och lantbruksnämnderna nu förvaltar. Vi har inom Västerbottens län ett område på mellan 4 000 och 5 000 hektar skog, som domänverket överlåtit för kolonisering inom Örträsk kommun. Det gällde Skarda-området och Vargålandet. Men så kom de höga byggnadskostnaderna och därmed sammanhängande svårigheter att göra någon som helst nykolonisering, trots att det fanns välbelägen odlingsmark för att skapa nya jordbruk och goda möjligheter till förflyttning från sådana jordbruk som inte hade några förutsättningar för en storleksrationalisering.

Jag tycker nog att om man har följt utvecklingen under de senaste tio åren, har man kunnat förmärka att vi här i riksdagen rätt ofta har haft att ta ställning till markförsäljningar från domänstyrelsens sida, och framför allt har det gällt försäljningar av jordbruk med skog. Det är klart att även domänverket å sin sida har försökt att förvärva skogsområden, som har varit så belägna, att de inte har kunnat accepteras för en jordbrukskomplettering. Jag tror nog att domänverkets markinnehav under den sista tioårsperioden åtskilligt minskats. Jag tycker emellertid att det är värdefullt att lantbruksnämnderna och domänverket får möjligheter att snabbare kunna reglera bytesobjekten samt försäljningar och köp.

Det förslag som jordbruksutskottet här rekommenderat bifall till är enligt mitt förmenande rimligt och riktigt, inte minst ur den synpunkt som herr Jonasson nämnde, nämligen att kunna få till stånd snabbare såväl byten som arronderingar både när det gäller mark som är lämplig för jordbrukskomplettering och när det gäller mark beträffande vilken det inte föreligger något

större köpintresse. Jag tror att det finns en garanti för att lantbruksnämnderna kommer att beakta jordbrukarnas intressen. Med hänsyn till lantbruksnämndernas sammansättning kan man nog vara säker på att någon risk inte föreligger för en övervältring av lämpliga skogsområden för jordbrukskomplettering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att försöka reducera denna fråga till dess rätta proportioner. Det har ju redan påpekats att de inköp, som nu skulle delegeras över från Kungl. Maj:t till domänstyrelsen, gäller fastigheter med ett värde av 100 000 kronor och därunder. Det är sålunda inga större skogsområden, som utan medgivande av Kungl. Maj:t kan komma i fråga för försäljning, och därför förvånar det mig när jag läser vad som skrivits i reservationen, där det heter på följande sätt: »Motiveringen härför» — dvs. att domänstyrelsen inte skall få direkt göra dessa köp — »är att en betydande förskjutning i fördelningen av jordbruks- och skogsmark mellan staten och det enskilda jord- och skogsbruket beträffande vissa skogs- och glesbygder kan bli en följd av om nu förslaget bemyndigande medgives och utnyttjas i alltför stor utsträckning, vilket utskottet ur flera synpunkter icke finner lämpligt eller önskvärt.»

När man vet — och jag antar att även reservanterna gör det — vilka väldiga skogsområden som både staten och enskilda äger, inser man att reservanterna skjuter betydligt över målet, då de uttalar sina farhågor inför förvärvet av sådana småbitar i förhållande till det nuvarande statliga skogsinnehavet som det här gäller. I reservationen talas för övrigt bara om förvärv av fastigheter, men bemyndigandet avser också byten mellan domänstyrelsen och lantbruksnämnderna, och i de fallen uppstår ju ingen förskjutning alls i markinnehavet.

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

Jag anser i likhet med herrar Svedberg och Anderberg och även Jonasson, att detta närmast är en lämplighetsfråga. Man behöver inte räkna med att bemyndigandet kommer att leda till några olyckliga konsekvenser, ty ifrågavarande förvärv kommer att få en ganska liten omfattning. På förslag av jordbruksutskottet har ju riksdagen redan tidigare uttalat att lantbruksnämnderna icke bör förvärva mer jord än de anser kan slussas in i rationaliseringsverksamheten. Här gäller det så små arealer, att det enligt min mening gjorts alltför stort nummer av denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Jag vill, herr talman, gärna instämma i vad som sagts av olika talare om att detta väsentligen är ett praktiskt problem, som bör kunna lösas på ett i stort sett rimligt och tjänligt sätt. Jag tror således inte att detta i och för sig är någon särskilt stor fråga. Det förekommer emellertid såväl i den allmänna debatten som i utskottets utlåtande och i reservationen principiella uttalanden som nog har större räckvidd.

Efter vad jag kan begripa har man på sina håll i det här sammanhanget snuddat vid ett annat problem, som vi längre fram kommer att få behandla kanske både en och flera gånger i riksdagen, nämligen problemet om domänverkets skogsinnehav och skogsförvärv. När herr Eskilsson säger, att han tyckte den nuvarande fördelningen på ägarkategorier motsvarade hans uppfattning om vad som vore lämpligt, och när det i reservationen heter, att man är av uppfattningen att förskjutningar i skogsmarkens fördelning mellan olika ägarkategorier icke kan anses befogade eller önskvärda, så delar jag icke denna uppfattning. Jag gör det inte bland annat därför att sådana förskjutningar, och i olika riktningar, torde vara sakligt väl motiverade i vissa trakter. På sina håll äger kronan och bolagen mark,

som lämpligen borde vara i andras händer, medan det på andra håll är så, att jordbruksbefolkningen inte kan behålla sitt innehav.

Under sådana förhållanden kan jag för min del nog icke biträda herr Eskilssons uppfattning och absolut icke reservanternas uttalande att dylika förskjutningar icke kan anses befogade eller önskvärda. Med största tillförsikt skulle jag vilja ansluta mig till vad utskottet säger, nämligen att »någon förskjutning i stort sett ej böra äga rum i den huvudsakliga fördelningen av jordbruks- och skogsmark mellan staten, bolag och enskilda». Jag tror att detta är en basis, som man kan resonera om, och på vilken man kan komma fram till praktiska resultat. Jag förstår såväl herr Eskilsson som reservanterna. De säger sig att utvecklingen nu går åt det hållet att det inte finns möjlighet att hämma den ökning av den statliga sektorn, som har ägt rum under en hel del år och som enligt min uppfattning delvis avsatt skrämmande resultat. Jag förstår att de ser pessimistiskt på den frågan och därför vill inta en försvarsposition. För min del vill jag inte bedöma saken så, utan jag menar, att dessa väsentliga praktiska problem dock bör kunna lösas konstruktivt på ett sätt som tillgodoser de olika intressena, just inom den ram som angivits genom utskottets formulering här.

Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, icke ansluta mig till reservationen.

Herr ESKILSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! För att kunna polemisera mot mig har herr Ferdinand Nilsson tillskrivit mig yttranden som jag icke fällt. Det kan herr Nilsson konstatera när det blir tillfälle att läsa protokollet. Jag har deklarerat att jag instämmer i jordbruksutskottets yttrande angående fördelningen av jord och skog mellan enskilda ägare och staten. Jag fick intrycket att herr Nilsson inte delade den uppfattningen.

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Jag vill bara svara herr Eskilsson att han är en mycket skickligare politiker än jag. Han instämde delvis med utskottet, men han instämde även med reservanterna, och det var främst reservanternas formulering som jag vände mig emot.

Herr **ESKILSSON** (h) kort genmäle:

Jag uppmanar herr Ferdinand Nilsson ännu en gång att i det protokoll, som så småningom kommer, försöka finna belägg för att jag skulle ha instämt med reservanterna.

Herr **OLOFSSON, UNO**, (fp):

Herr talman! Möjligheterna för domänverket att efter nuvarande bestämmelser förvärva mark är ju inte på något sätt stängda. Det är bara det att förvärven måste underställas Kungl. Maj:ts prövning. Enligt utskottets förslag skall förvärven inte behöva prövas av Kungl. Maj:t, om fastighetens värde understiger 100 000 kronor. Det skall endast lämnas en redovisning över vilka förvärv som har skett under året.

Herr Anderberg säger att avsikten är att få till stånd en decentralisering. Man skall liksom decentralisera beslutanderätten rörande markförvärven i landet i dess helhet. Jag kan emellertid inte förstå annat än att domänstyrelsen och Kungl. Maj:t bor ganska nära varandra i Stockholms centrum, så någon nämnvärd decentralisering kan förslaget inte innebära.

Herr Jonasson säger att han inte är lika nöjd som jag beträffande ägofördelningen. Jag har ingenting emot att den enskilde jordbrukaren får förvärva mera mark, men sådana förvärv kan inte befrämjas genom att man ger domänstyrelsen vidare möjligheter att köpa mark via lantbruksnämnderna. En sådan utvidgning innebär ju en försämring.

Herr Svedberg säger att han inte tror på lantbruksnämndernas möjligheter att förvärva någon mark att sälja till do-

mänstyrelsen, men det vore väl konstigt om domänstyrelsen skulle i alldeles ogjort väder ha kommit med en sådan här hemställan, om den inte trott på möjligheten. Jag har inte så dåligt förtroende för domänstyrelsen att jag skulle tro den om att inte kunna bedöma saken bättre.

Så var det herr Jonsson, till sist, som var litet missbelåten med ordet »förvärv». Jag vill bara säga att ordet »förvärv» i reservationen är ett direkt citat från departementschefens yttrande i propositionen och från utskottets utlåtande.

Herr **ÅKESSON** (fp):

Herr talman! Utskottets ärade talesman herr Anderberg anförde att hela denna fråga är en rent praktisk angelägenhet. Det skulle vara fråga om ett praktiskt fullföljande av en decentralisering av beslutanderätten. Jag kan då inte undgå att poängtera, att denna decentralisering medför att domänstyrelsen erhåller fullmakt att i långt högre grad förfoga över markfonden och dess medel än den hittillsdags haft, och det är närmast på den punkten som jag reagerar. Ett beslut av riksdagen i enlighet med utskottets utlåtande skulle kunna medföra en överflyttning av mark från lantbruksnämnderna till domänstyrelsen, som är kontrollerbar först i efterhand.

Herr talman! Det är från den utgångspunkten jag har tagit ställning i denna fråga.

Herr **HANSSON, NILS**, (fp):

Herr talman! Som debatten har utvecklat sig, anser jag mig tvingad att också komma med en liten deklaration. Jag har inte i detta ärende kunnat dela reservanternas farhågor för missbruk av det bemyndigande domänstyrelsen begärt i fråga om förvärv från lantbruksnämnderna av mark som har inköpts i rationaliseringssyfte. Bemyndigandet kommer av allt att döma att avse ett mycket begränsat antal fall som, såvitt

Ang. ökade befogenheter för domänstyrelsen i fråga om vissa markinköp

jag förstår, inte kan få till följd någon förskjutning i fördelningen av mark mellan domänverket och enskilda. Utskottet understryker också att någon sådan förskjutning inte bör äga rum.

Jag håller med herr Jonsson i Fjäle om att vi måste reducera den här frågan till vad den verkligen gäller. Jag kan förstå att reservanterna vill vara försiktiga, och jag kan till och med gå med på att reservationen kan ha sitt värde genom att den ytterligare understryker vad utskottet har sagt. Det finns en allmän, över hela landet utbredd mening, som inte vill att den jämvikt som vi har i ägofördelningen mellan olika markägare skall rubbas.

En sak som inte har kommit fram i debatten men som jag tillmäter ett visst värde är vad som står i nedersta stycket på sid. 5 i utlåtandet, nämligen att en förutsättning för domänstyrelsens bemyndigande är att styrelsen årligen till Kungl. Maj:t avger en redogörelse för gjorda markförvärv av det slag det här är fråga om. Såvitt jag förstår, blir det närmast fråga om ett bemyndigande för domänstyrelsen per år i stället för ett bemyndigande för varje enskilt markförvärv, och jag tror att på det sättet kan säkerligen en hel del onödiga paperexercis undvikas.

Å andra sidan — och det tillmäter jag också en betydande vikt — kan domänverkets verksamhet på det här området följas genom dessa årliga redogörelser. Jag förutsätter att varje enskild riksdagsman också kan få del av dessa redogörelser och därmed delta i kontrollen, om han så önskar. För min del vill jag gärna tillmötesgå reservanterna med ett uttalande, att om domänstyrelsens markförvärv i denna del skulle få den omfattningen eller slå in på de vägar som reservanterna synes befara, så är jag lika angelägen som någon av reservanterna att åstadkomma en ändring, och det kan vi göra med ledning av de årliga redogörelser vi får.

Ja, herr talman, jag tror således inte att vi behöver befara något missbruk av det begärda bemyndigandet. Skulle något sådant visa sig vara för handen,

kan vi som sagt åstadkomma rättelse. Frågan kan ju tas upp i riksdagen efter ett års erfarenhet, och då kan vi begära en ändring.

Eftersom årsredogörelserna innebär en viss garanti mot missbruk, har jag ansett mig, herr talman, böra biträda utskottets förslag, som jag alltså yrkar bifall till.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag vill inskränka mig till att säga herr Åkesson, att han inte behöver vara så nervös för denna markfond, eftersom domänverket redan enligt gällande bestämmelser har rätt att sälja fastigheter upp till ett värde av 70 000 kronor utan att höra Kungl. Maj:t. Här är bara så att säga fråga om en dirigeringsåtgärd åt båda hållen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

I fråga om punkten 2, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr Uno Olofsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olofsson, Uno*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen

Vinner Nej, godkännes den av herr Uno Olofsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olofsson, Uno*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;
Nej — 26.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödet åt lin- och hamphanteringen under budgetåret 1960/61 jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 4 mars 1960 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 67, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1960/61 i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen.

Kungl. Maj:t hade bland annat förordat, att det statliga stödet åt linhanteringen skulle bibehållas tills vidare under ytterligare något år. Under åberopande av att de ekonomiska förutsättningarna för Hallands län linodlareförening för närvarande syntes något gynnsammare än tidigare hade emellertid förordats, att det statliga pristillägget för linfiber skulle sänkas från nuvarande belopp å högst 79 öre per kilogram till

högst 61 öre per kilogram för 1960 års skörd. Den stödberättigade kvantiteten hade däremot upptagits till oförändrat 1 325 ton linfiber.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 558, av herr *Osvald* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt II: 689, av herr *Hansson* i *Skegrie m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att pristillägg för linfiber under budgetåret 1960/61 skulle utgå med oförändrat 79 öre per kg för en stödberättigad kvantitet av 1 325 ton, samt att medelsbehovet till stödande av odlingen och beredningen av lin och hampa under sagda budgetår skulle beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller 1 750 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu vore i fråga, medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1960/61 i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i utlåtandet;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu vore i fråga, besluta, att ett belopp av 1 500 000 kronor skulle få tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål av tillgängliga medel under det å nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Reservation hade anförts av herrar *Eskilsson, Nils Hansson, Hermansson, Jonasson, Uno Olofsson, Pettersson* i *Dahl, Rimås, Agerberg, Nilsson* i *Bästekille* och *Åhman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu vore i fråga, medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1960/61 i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i reservationen;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu vore i fråga, besluta, att ett belopp av 1 750 000 kronor skulle få tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål av tillgängliga medel under det å nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Odlingen av lin och hampa blommade upp i vårt land under krigsårens avspärning, men när handelshindren efter hand minskades, har också odlingen undan för undan reducerats. Av de många beredningsverk som tillkom under avspärningstiden återstår i dag bara linberedningsverket i Laholm och hampperedningsverket i Visby. Dagens ärende gäller fortsatt stöd åt hanteringen vid dessa båda verk under 1960.

Beträffande stödet åt hampodlingen råder ingen meningsskiljaktighet. Där emot har utskottet delat sig i två lika stora delar när det gäller stödet åt linberedningsverket i Laholm.

I propositionen nr 67 har statens jordbruksnämnd lämnat en omfattande redogörelse för sina undersökningar beträffande Hallands läns linodlareförenings ekonomiska ställning och möjligheter att fortsätta verksamheten. I stort sett ger redogörelsen samma bild som vi känner till från andra liknande undersökningar. På grund av den hårda utländska konkurrensen har föreningens ekonomiska ställning undergrävt undan för undan. Till följd av en hård dumpingpolitik från Sovjetunionens sida i Europa har priserna på linfiber pressats så mycket, att linodlarför-

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen
eningen blivit beroende av statsbidrag för sin fortvaro. Vid fjolårets riksdag beslöts därför för föreningens vidkommande en del saneringsåtgärder, som bl. a. innebar anstånd med förfallna annuiteter och avskrivning av ett statslån till föreningen.

Emellertid förbättrades föreningens ställning i viss mån under 1960. Den dumping från Sovjetunionen som man tidigare haft så stor olägenhet av upphörde, till stor del till följd av 1959 års misslyckade skörd, och linodlarföreningen kunde därigenom få ut ett bättre pris för sina produkter. Jordbruksnämnden sammanfattar sin redogörelse i ett uttalande där det heter: »Hallands läns linodlareförening bör ha goda möjligheter att under 1960 fortsätta sin verksamhet med tillhjälp av ett statsstöd inom ramen för 1956 års principbeslut angående det fortsatta stödet åt lin- och hampodlingen, innebärande f. n. att stöd utgår för linfiber med högst 79 öre per kg för en kvantitet av 1 325 ton.»

Jordbruksministern har emellertid i ett avseende frångått jordbruksnämndens förslag och föreslagit att pristillägget för linfiber skall sänkas från 79 öre till 61 öre per kg. Jordbruksutskottets majoritet har med lottens hjälp tillstyrkt detta förslag. Detta skulle innebära att prisstödet till linodlarföreningen minskas med 238 500 kronor för år 1960.

Den föreslagna åtgärden kommer inte att medföra någon sänkning av priset till odlarna. Tvärtom har detta höjts i jämförelse med fjolårets. Den tecknade arealen är också större än i fjol. Men minskningen av det statliga stödet kan leda till att den fortsatta verksamheten vid linberedningsverket äventyras. Minskningen kan nämligen medföra att linodlarföreningen får förbruka en del medelsreserver och därigenom undergrävas möjligheten till fortsatt verksamhet. Visserligen skall hela frågan om det statliga stödet till lin- och hampodlingen utredas, sedan Sverige anslutit sig till frihandelsområdet, men vi reserverar anser att det inte är rimligt att linodlar-

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen

föreningen skall tvingas förbruka sina reserver, innan vi fått klarhet om odlings fortsatta betingelser.

Det är givet att både lin- och hampodlingen delvis var en krisföreteelse liksom mycket annat under avspärrningsåren. Men den har dock fortfarande en icke ringa betydelse för landet. För jordbruket inom vissa områden ger den välbehövliga variationsmöjligheter i växtföljden. Odlingen har också betydelse ur beredskapssynpunkt genom att klara råvaruförsörjningen för vissa livsviktiga behov. Ytterligare en omständighet påpekas i de i anledning av propositionen väckta motionerna. Det gäller prisutvecklingen på längre sikt. Jag citerar: »Sovjetunionen har under de senaste två åren målmedvetet dumpat linfiber på den europeiska marknaden i syfte att kväva den västeuropeiska linodlingen. I de traditionellt linproducerande länderna Holland, Belgien och Frankrike har denna odling sålunda sjunkit med hela 40 procent jämfört med år 1956. Det vore ur prissynpunkt såväl som ur andra synpunkter mycket farligt, om Sovjet skulle i praktiken skaffa sig monopol på linråvaran, och över huvud taget synes det ytterligt otillfredsställande om Sverige skulle bli helt beroende av Sovjet i och för täckande av behovet av den nödvändiga råvaran lin. Men även en begränsad tillgång på inhemskt lin står vårt land i ett avsevärt starkare förhandlingsläge då det gäller kompletterande lininköp från Sovjet.»

Till sist bör anföras att linberedningsverket i Laholm, där cirka 275 arbetare och tjänstemän har anställning, har en stor betydelse ur sysselsättningssynpunkt för bygden. Detta understrykes också av arbetsmarknadsstyrelsen i dess remissyttrande över jordbruksnämndens förslag.

Herr talman! Jag tycker att dessa omständigheter är så vägande, att riksdagen borde följa reservanternas förslag om stöd till linberedningsverket i Laholm i samma omfattning som under innevarande år. Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I utskottets utlåtande uttalas bl. a., att man bör tillvarata de möjligheter, som finns, att *utan skadliga verkningar* begränsa statens utgifter. Om det uttalandet kan vi nog alla vara ense. Men man har nog mycket stor anledning befara, att det förslag till begränsning, som utskottet här har givit sitt stöd, dvs. den i Kungl. Maj:ts förslag avsedda minskningen av stödet till linodlingen, kommer att medföra mycket allvarliga verkningar.

Såvitt jag förstår har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet bedömt situationen alltför optimistiskt. Vi har ju för närvarande en mycket högtstående linodling i vårt land. Vi har en linberedningsanstalt, som står på toppen av effektivitet. Men man kan inte begära, att vårt lands linodling och linberedning skall kunna konkurrera med de dumpingpriser, som Sovjetryssland offererar linfiber till. Enligt min mening är det ett livsvillkor för vårt land att se till att sådana dumpingåtgärder inte medges verka nedbrytande på vårt lands jordbruksnäring. Det gäller vår linodling, det gäller även i andra fall, då vårt lands jordbruk och de industrier, som bygger på jordbruksprodukter, utsättes för en illojal konkurrens, dumping, som syftar till att få bort en konkurrent.

Vi har från tiden strax före andra världskriget lyckats få fram en linodling och en linberedning, som står på höjden av vad som över huvud taget åstadkommits i världen. Det är denna utveckling och de många mycket värdefulla resultat, som har nåtts, som faktiskt äventyras, om man nu undandrar linberedningen det stöd, som jordbruksnämnden hade räknat fram som nödvändigt, dvs. det stöd, som hittills har utgått.

Det har gjorts gällande, att det kapital, som f. n. finns tillgängligt, skulle kunna tas i anspråk. Emellertid förhåller det sig så, att det kapital, som finns, behövs som rörelsekapital. Man kan inte driva en verksamhet som linberedningsverket utan att ha tillgång till ett rörelsekapital av tillräcklig storlek.

Jag kan därför i allt väsentligt instämma i vad som här tidigare har anförts av herr Eskilsson. Jag skulle emellertid särskilt vilja beröra frågan ur den aspekt, som öppnar sig genom EFTA-avtalet. I propositionen erinras bl. a. om att chefen för handelsdepartementet har framhållit, att det med anledning av EFTA-överenskommelsen kan visa sig nödvändigt att ompröva frågan om det stöd, som f. n. utgår i vårt land till odling och beredning av lin och hampa, och att denna fråga skulle kräva särskild utredning. Enligt EFTA-överenskommelsen skulle ju den konvention, som gäller, inte möjliggöra särskilda statliga stödåtgärder. Emellertid vill jag erinra om att Storbritannien trots bestämmelserna i EFTA-stadgan fr. o. m. i år har återupptagit sin tidigare subventionering av spånadslinodlingen på Nordirland. Man har väl därvidlag tagit hänsyn till den situation som skulle komma att inträffa, om spånadslinodlingen lämnas ett alltför ringa stöd från statsmakternas sida. Den sammanlagda linfiberförbrukningen i EFTA-länderna uppgår till åtminstone 50 000 ton per år. I Sverige har vi en förbrukning av 2 500 ton. Den sammanlagda produktionen av linfiber i EFTA-länderna uppskattas till inte mer än omkring 5—6 000 ton. Man har därför inom EFTA-länderna ett mycket stort underskott, som måste fyllas genom import antingen från Sovjetunionen eller från länder tillhörande sexmaktsunionen. Jag skulle tro, att anledningen till att Storbritannien återigen har infört en subventionering av linodlingen och linberedningen är den, att man menar, att EFTA-länderna inte bör vara fullständigt beroende av Sovjetunionen och sexmaktsunionen då det gäller försörjningen med en så viktig vara som linfiber.

Med anledning av det uttalande, som gjorts av chefen för handelsdepartementet, yttrar jordbruksministern i propositionen, att han har för avsikt att senare uppdra åt statens jordbruksnämnd att utreda frågan om det statliga stödet till hamp- och linberedningen efter vår anslutning till den europeiska frihandelsammanslutningen. Under sådana

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen
omständigheter hade det enligt min uppfattning varit riktigare, att man hade låtit allting förbli vid det gamla, tills man fått klart för sig, hur frågan lämpligen bör behandlas i samband med ett avtal med de till EFTA anslutna länderna om, hur man skulle ordna linfiberförsörjningen inom EFTA-området. Att just linförsörjningen utgör ett mycket stort och viktigt problem, är det väl ingen tvekan om.

Jag skulle hålla för mycket sannolikt, att man skulle kunna uppnå ett mycket värdefullt resultat, om man lät allting vara som det hittills varit, i avvaktan på den utredning som här är aviserad och på eventuella förhandlingar med övriga EFTA-länder om hur man bör utforma stödet till spånadslinodlingen och spånadslinberedningen inom de till EFTA anslutna länderna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är knuten till detta utlåtande.

I detta yttrande instämde herr *Hansson, Nils*, (fp) och herr *Ohlsson, Ebbe*, (h).

Herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Herr Oswald tyckte att jag bedömt läget för libereringsverket i Laholm alltför optimistiskt. I så fall drabbar det omdömet även Riksförbundet Lin och hampa, ty inte heller dess inställning och bedömning just nu kan sägas vara mera pessimistisk.

Beträffande de reflexioner, som herr Oswald gjorde nu senast beträffande det lämpligaste förfarings sättet — att bibehålla ett oförminskat stöd nu med hänsyn till vad som är att vänta inom EFTA-området — tror jag att detta får ses mot bakgrunden av själva frågan om det riktiga i att oberoende av konjunkturläget bibehålla ett så högt stöd som möjligt eller om det inte i själva verket även för linodlingens egen framtid är mycket värdefullare, om det stödet med tanke på framtiden kan varieras så att stödet under gynnsamma konjunkturer anpassas efter läget och får mindre omfattning än när både arbetsmarknadspoli-

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen

tiska och rent konjunkturella skäl nödvändiggjort ett — och det tillåter jag mig, herr talman, att säga — alldeles orimligt stöd, som har ifrågakommit i detta sammanhang.

Jag skulle gärna vilja understryka att enligt en auktoriserad revisors granskning av Linodlareföreningens ekonomiska ställning håller sig den även i propositionen och av jordbruksutskottet anbefallda nedskärningen av stödet alldeles klart inom de tillgångar utöver skulder som föreningen äger. Beträffande de fortsatta arbetsmöjligheterna är det nog så — och jag gissar att herr Osvald gärna ger mig rätt på den punkten — att förhållandena ter sig betydligt ljusare i år än i fjol. Genom den i fjol beviljade avskrivningen av statslånet på en miljon kronor har föreningens framtida årliga avskrivningsbehov mycket avsevärt minskat. Priserna på linfiber har stigit, och de har stigit inte obetydligt från hösten 1959, och från spinneriernas sida har man även bedömt utvecklingen så att man varit villig att förlänga för tre år framåt det år 1961 utlöpande ramavtalet om fiberproduktionens försäljning. Den av föreningen startade spånskivefabrikationen synes också utveckla sig tillfredsställande. Vidare har föreningen träffat avtal om försäljning av linagnmjöl till förhållandevis — och det vill jag understryka — gynnsamt pris. Föreningen har på denna grund bedömt sig kunna höja priset på linhalm, vilket synes ha lett till att en relativt sett tillfredsställande odlingsareal har kunnat uppnås.

Jag vill också i detta sammanhang understryka att jordbruksnämnden på grundval av föreliggande material, som här är komprimerat framställt, har sagt att Linodlareföreningen bör ha till och med goda möjligheter att under år 1960 fortsätta sin verksamhet med tillhjälp av ett statsstöd inom ramen för 1956 års principbeslut om det fortsatta stödet åt linhanteringen. Det bör också uppmärksammas att i den promemoria som Riksförbundet Lin och hampa upprättat framhålles med utgångspunkt från jordbruksnämndens förslag att ett lika stort

stöd till föreningen som under föregående budgetår skulle möjliggöra en konsolidering av verkets ekonomi.

Med anledning av nyanserna i bedömningarna både från jordbruksnämnden och från Riksförbundet Lin och hampa vill jag gärna föra fram tre punkter i debatten.

För det första vill jag säga att stödet till linodlingen icke ingår i det nu gällande sexårsavtalet — ingen har påstått det, men jag vill bara ha det klarlagt i detta sammanhang.

För det andra vill jag säga att redan i fjolårets proposition, nr 147, hade riksdagen ingen erinran mot det uttalande som jag gjort, att jag efter närmare övervägande av de olika faktorer som framkommit i ärendet och med hänsyn till det tryckta arbetsmarknadsläget funnit det befogat att tills vidare under ytterligare något år fortsätta med det statliga stödet åt linhanteringen. Redan detta var en larmklocka, som riksdagen uppenbarligen var införstådd med, med hänsyn till att proportionerna av stödet — och jag ser det inte ur växtodlingssynpunkt, som herr Osvald gjorde, utan ur jordbrukspolitisk synpunkt — inte spelar så stor roll som man kan förledas att tro. Det hade ur arbetsmarknadssynpunkt med hänsyn till den arbetsmarknadspolitiska situationen och med hänsyn till bristen på industrier i Laholm en given betydelse. Den varningen — om ingen missuppfattar det uttrycket — som riksdagen och regeringen uttryckligen gav förra året, har jag inte kunnat undgå att uppfatta som en välsignelse åt att frågan om fortsatt statligt stöd handlägges med största försiktighet.

Vidare har herr Osvald mycket riktigt påpekat, att i propositionen angående EFTA-konventionen har frågan om fortsatt stöd av lin- och hampodlingen sagts böra bli föremål för särskild utredning. Utskottet redovisar också vad som sagts i propositionen på den punkten, herr Osvald, nämligen att avsikten är att samtidigt som beslut i denna fråga expedieras, skall statens jordbruksnämnd omedelbart ta upp frågan.

Med hänsyn till den väntade utvecklingen av arbetsmarknadsläget torde väl en avveckling av linberedningsverket — jag ser då saken enbart ur arbetsmarknadspolitiska synpunkter — möta mindre svåra hinder och vara ett mindre påträngande skäl än det som förra året gjorde det önskvärt att också ta med den frågan i bilden. Å andra sidan är det också välbekant för denna kammare och de speciellt intresserade för denna fråga, att linberedningsverket under en tidigare period av sin tillvaro klarat sig helt utan statligt stöd.

Självklart har dessa förhållanden att göra med det konjunkturella läget och prisutvecklingen både i Väst- och inte minst i Östeuropa. Principiellt får man kanske tillägga, att ju mindre det statliga stödet kan bli, ju mindre anledning finns det givetvis att befara att tankegångarna om verkets avveckling skulle vinna gehör. Det bör därför ligga i verkets och linodlarnas eget intresse att det statliga stödet hålles så lågt som möjligt — i den mån stödet kan minska är detta en säkrare garanti för verkets fortbestånd än motsatsen. Detta bör också leda till en press på verkets omkostnader — jag behöver sannolikt inte utveckla den tankegången ytterligare.

Den föreslagna sänkningen av stödet ryms inom de disponibla reserver som verket förfogar över och kommer heller inte att medföra något hinder för verket att betala de såsom lämpliga och skäliga ansedda priserna åt linodlarna, och det kan därför enligt min uppfattning inte vara lämpligt att i detta läge med statsmedel förbättra verkets ställning utöver vad som är nödvändigt för att verket utan komplikationer skall kunna fortsätta sin verksamhet under det kommande året.

Jag vill på nytt understryka, att det ur verkets och linodlingens framtida intresse är önskvärt att redan nu visa, att statens stöd till linodling faktiskt kan minska. Det bör i själva verket skapa bättre utgångspunkter för ett försvar för linodling i framtiden än den linjen, att även under bättre konjunkturen för linodlingen låta stödet kvarstå på samma

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen nivåer som under de verkligt svåra perioderna.

Det är den nyansen jag gärna velat tillfoga den pågående debatten i denna fråga.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är fullt överens med herr statsrådet om att det naturligtvis är bäst om man kan ha en näring, som så att säga är fullt självförsörjande och kan klara sig utan något statligt stöd. Men som jag nämnde i mitt förra anförande har linodlingen, liksom linhanteringen i övrigt, varit utsatt för en mycket hård konkurrens ifrån Sovjetunionens sida. Det är visserligen sant, att prisläget för närvarande är gynnsamt, men vem garanterar att inte samma dumpingpolitik upptas när som helst igen ifrån Sovjetunionens sida? Det kan mycket väl tänkas. Och även om inte alla menar, att det nu är nödvändigt med det stöd, som hittills utgått, tror jag i alla fall det vore säkrare att fortsätta med samma stöd.

Om det skulle visa sig svårt att bibehålla linodlingen, faller därmed också linberedningsverket. Där har vi en arbetsstyrka som är så pass betydande, att man räknar med att åtminstone 1 000 av Laholms stads 3 500 invånare är beroende av linberedningsverket. Därför menar jag att det hade varit riktigare att avvakta resultatet av den utredning, som skall göras beträffande den framtida politiken och konsekvensen av EFTA-överenskommelsen, innan man för linodlingen vidtager någon ändring i fråga om det statliga stödet. Det är här inte bara en fråga om växtodling, utan det gäller över huvud taget en näringspolitisk fråga. Om den sänkning, som nu är föreslagen och som godkänts av utskottet, skulle beslutas av riksdagen, skulle detta kunna komma att innebära ett mycket allvarligt avbräck för en viktig näringsgren.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har redan

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen

lämnat en klargörande redogörelse för alla de synpunkter, som varit utslagsgivande vid framläggande av denna proposition. Den del av utskottet, som dikterat utlåtandet, har ställt sig på samma linje, och jag har därför ingenting att tillägga utöver vad statsrådet redan framhållit. Vi har funnit propositionens skäl så starka, att vi anser oss böra tillstyrka propositionen på denna punkt.

Här har vi också ett tillfälle där riksdagen har möjlighet att begränsa statens utgifter utan att äventyra rörelsens verksamhet, och därför har vi ansett att vi här haft ett sådant fall då en besparing kunde ske.

Jag ber med dessa få ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Vid behandlingen av det fortsatta stödet åt linhanteringen och den i samband därmed gjorda granskningen av Hallands läns linodlareförenings ekonomiska ställning uttalade departementschefen i proposition nr 147 förra året, att det med hänsyn till de olika faktorer som framkommit och med hänsyn till det tryckta arbetsmarknadsläget var befogat med statligt stöd åt linhanteringen ytterligare något år framåt. Detta godtogs av riksdagen utan någon som helst diskussion.

Fjolårets uttalande från departementschefen, vilket, som jag nyss nämnade, godtogs från riksdagens sida, talade således bara om att fortsatt stöd var nödvändigt, men hur stort detta stöd skulle vara sades det ingenting om. I årets proposition i denna fråga har Kungl. Maj:t föreslagit att minska stödet med 18 öre per kilogram linfiber. Detta förslag har utskottsmajoriteten anslutit sig till och till denna majoritet hör också jag.

Det har upplysts i utskottet att linberedningsverket i Laholm har medelsreserver tillgängliga, som överskrider det belopp varmed det statliga stödet skulle minska. Dessutom har verket

kunnat göra en avskrivning på omkring en miljon kronor. Allt detta har förbättrat linberedningsverkets ställning. Vidare får verket genom träffat avtal med spinnerierna en merinkomst på i runt tal 500 000 kronor per år i förhållande till år 1959.

När det således framgår att linberedningsverket har resurser att driva verket trots minskning av det statliga stödet, och det kanske också rent av kan drivas under bättre betingelser än under fjolåret, så har detta varit min motivering för min anslutning till utskottsmajoriteten.

Det finns en annan fråga i detta sammanhang, som jag gärna skulle vilja säga några ord om trots att jag har anslutit mig till utskottsmajoriteten, och den gäller linberedningsverkets betydelse ur sysselsättningsynpunkt för södra Halland. I södra Halland saknas det, som motionärerna i andra kammaren mycket riktigt säger i sin motion, större sysselsättningsobjekt. Det finns anledning att alldeles särskilt uppmärksamma att linberedningsverket sysselsätter många där nere. Vi har från denna länsdel tidigare sett avskräckande exempel på vart ett nedläggande av driften kan leda om annat arbete inte står till buds. En situation liknande den vi hade i Genevad för några år sedan hoppas jag att det inte skall bli.

Jag delar helt arbetsmarknadsstyrelsens uttalande att linberedningsverket i Laholm är av största betydelse för arbetsmarknaden i laholmsområdet. Jag kan emellertid inte riktigt dela arbetsmarknadsstyrelsens uttalande att det fortsatta stödet åt linodlingen främst bör bedömas ur jordbrukspolitiska synpunkter. Det bör kanske i första hand bedömas ur arbetsmarknadssynpunkt.

Linberedningsverkets arbetskraft består, som tidigare här omvitnats av flera personer, av i runt tal 275 stycken personer, däri inräknat även tjänstemännen. Om man undantager tjänstemännen blir det omkring 200 män och kvinnor, som arbetar och får sin försörjning från fabriken. Det är i mycket stor utsträckning före detta lantarbeta-

re, som blivit friställda från lantbruket, som har sin sysselsättning vid detta beredningsverk. Det har varit tur för dessa lantarbetare och kanske även övriga anställda att de har kunnat få detta arbete, men det har inte bara varit tur för dessa lantarbetare själva utan jämväl för berörda kommuner, för hela länet och även för de statliga arbetsmarknadsmyndigheterna, som därmed har sluppet ifrån en del besvärligheter i samband med friställandet. Därför vill jag nog säga, att linberedningsverket har haft och fortfarande har en stor betydelse inte bara ur odlingsynpunkt, utan kanske framför allt ur arbetsobjektssynpunkt.

I mångt och mycket är det äldre arbetskraft som sysselsättes vid linberedningsverket. Av de cirka 200 jag nämnde är i runt tal 130 stycken över 45 år och inte mindre än ett 30-tal är över 60 år. Vi bör observera att den friställda arbetskraften, även om den har varit något till åren kommen, här ändå har kunnat beredas sådant arbete som den i stor utsträckning varit van vid tidigare. Det kan vara svårt att omskola den till något annat.

Nu har ju departementschefen i propositionen sagt, att han ämnar uppdraga åt jordbruksnämnden att närmare utreda frågan om det fortsatta stödet åt lin- och hamphanteringen efter Sveriges anslutning till den europeiska frihandelssammanslutningen. Jag är fullt medveten om att det på grund av denna anslutning till EFTA och förhållandet på världsmarknaden i övrigt kan uppstå problem, då lin- och hampkonventionen innebär en inskränkning i rätten att använda statliga stödåtgärder beträffande dessa produkter. Men de problem som uppstår hoppas jag ändå skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Jag vill särskilt poängtera — ett förhållande som jag hoppas att jordbruksnämnden och även Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på — att det kommer att bli svårigheter att omplacera i varje fall en del av arbetskraften vid linberedningsverket i annat arbete på grund av vederbörandes

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen
ålder. Och åtminstone när det gäller trakterna kring Laholm kan man för dagen inte tänka sig några andra arbetsmöjligheter.

Ja, herr talman, då frågan i dag inte gäller någon ändring i linberedningsverkets drift utan endast en minskning i det statliga stödet och då denna minskning, som jag ser det, uppvägs och täckes av andra inkomster, synes utskottets förslag inte få några omedelbara följder för linberedningsverket och den där anställda arbetskraften. Jag förutsätter att linberedningsverket trots denna minskning av det statliga stödet skall kunna drivas i samma omfattning som tidigare.

Jag nöjer mig för dagen med detta uttalande och sätter min förhoppning till den utredning, som senare skall komma, vilken bör ta hänsyn till den ifrågakvarande arbetskraften och söka nå fram till en godtagbar lösning av dess problem i händelse av att det skulle bli aktuellt med den befarade avvecklingen av linberedningsverket.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herrar Eskilsson och Osvald har anfört i denna fråga.

Jag begärde endast ordet med anledning av ett uttalande av statsrådet Netzen. Han sade att det här var fråga om ett orimligt högt stöd åt linodlingen. Ja, det är klart man kan säga att stödet är högt, men det beror på vad man jämför med. Om man gör tankeexperimentet, att linodlingen skulle försvinna, måste vi ju ha andra grödor i stället. Jag tror att det i stor omfattning skulle bli fråga om sådana, av vilka vi redan har täckt det inhemska behovet. Då skulle det också bli en rätt kostbar sak.

Vidare är det så att man har lyckats få fram en odling, som av allt att döma är mycket väl rationaliserad i fabriktionsledet. Man är på god väg att göra denna odling till någonting, som i framtiden kan göra vårt jordbruk mera mångsidigt. Det är en allmän önskan att vi skall kunna komma därhän, men det

Ang. stödet åt lin- och hamphanteringen

är, som statsrådet sade, naturligtvis beroende av konjunkturerna.

Att då omedelbart, så fort det blir en liten ljusning ur konjunktursynpunkt, minska det statliga stödet, tycker man inte kan vara vidare lämpligt. Därtill kommer de nya förhållanden som uppstår genom sjumaktssammanslutningen.

Herr talman! Jag vill med detta ha sagt att jag inte tror att stödet åt linodlingen kan betecknas som särskilt högt, om man tänker på vilka konsekvenser som skulle uppstå därest den tvingades att upphöra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Herr Mossberger uppehöll sig nyss vid linberedningsverkets betydelse ur sysselsättningsynpunkt, särskilt för södra Halland. Jag instämmer helt och hållet med vad han har sagt. Om det skulle bli nödvändigt att lägga ned linberedningsverket, vad skulle detta komma att kosta i utgifter av annat slag än de som nu behandlas? Linberedningsfabriken kan inte användas för något annat ändamål utan mycket dyrbara ombyggnader. Arbetarstammen i linberedningsverket räknas visserligen till textilarbetarna, men deras arbete vid linberedningsverket är så helt skilt från annat arbete inom textilverksamheten, att de inte utan vidare kan flyttas över till en annan fabrik.

En utgift på 240 000 kronor för att bibehålla en mycket lovande näringsgren — lovande både i dess egenskap av en gren av växtodlingen och i dess egenskap av linberedning — vore väl en mycket billig försäkringspremie. Men i själva verket är det kanske inte alls fråga om någon extra utgift för staten, ty om odlarna skulle komma att gå över till vissa andra odlingar i stället, skulle de bli berättigade till det stöd som ges för andra växtodlingsprodukter. Som i reservationen till detta utlåtande har angivits skulle 500 000 kronor erfordras till stöd åt annan med linodling jämförlik växtodling. Det är en anledning till att här gå varsamt fram.

Det sägs, att det finns ett belopp av 240 000 kronor disponibelt. Det är gott och väl. Men dessa pengar behöver linberedningsverket som rörelsekapital, nämligen för att på hösten betala odlarna för linhalm och linfrö. Man kan inte beräkna att linodlarna skall vara villiga att vänta med att få betalt för sin skörd till dess att linberedningsverket har fått inkomster för *sitt* arbete. Därför menar jag, att det skulle vara riktigt att dröja med den föreslagna förändringen, till dess man får se resultatet av den annonserade utredningen.

Herr Anderberg erinrade om vad utskottet hade skrivit, nämligen att man skall göra besparingar där sådana kan göras *utan skadliga verkningar*. Men hur vet man att det inte blir några skadliga verkningar? Skall vi uppfatta herr Anderbergs uttalande som något slags garanti för att det inte blir några skadliga verkningar?

Jag är ingalunda ensam om min uppfattning, utan det finns många utanför denna krets som liksom jag är mycket oroliga för den framtida utvecklingen, om stödet till linodlingen kommer att minskas så som här har föreslagits.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Om de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;
Nej — 51.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande anslag för budgetåret 1960/61 till ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om samordning av olika trafikmedel i glesbygderna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning rörande de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 498, av herrar *Söderquist* och *Alexander-son*, samt II: 615, av herr *Helén m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om allsidig utredning beträffande de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna inom Roslagen och Stockholms läns skärgård.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 498 och II: 615 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Den motion, som utgör bakgrunden till det nu föredragna utskottsutlåtandet, berör ytterst viktiga problem för den bygd varom det är fråga. Ja, man kan väl för övrigt lugnt säga, att det inte endast är den bygden, som är intresserad i sammanhanget. Roslagen och dess skärgård torde vara ett för hela vårt land så värdefullt område, att det mer än väl kan anses som ett riksintresse att befolkningen där inte så uttunnas, att bygden ur befolkningssynpunkt försvinner i större utsträckning än som redan blivit fallet.

Det är uppenbart att motionärerna haft ett angeläget ärende. Visserligen har allmänna beredningsutskottet avstyrkt motionen — t. o. m. enhälligt — men detta förändrar inte själva det faktum, att de i motionen berörda problemen finns och är högeligen aktuella och att de intresserar många. Detta framgår också av utskottsutlåtandet och inte minst av remissyttrandena. I dem alla lämnas utförliga uppgifter om en rad utredningar och åtgärder, som verkställts eller pågår eller planeras. Man talar om initiativ som tagits, man visar exempel på att åtskilligt redan gjorts på här ifrågavarande område o. s. v., allt visande att här är fråga om angelägenheter.

Motionärerna har — det framgår också av motionen — ingalunda varit okun-

Om de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård

niga om åtskilligt av detta, även om vissa detaljuppgifter inte varit helt kända. Vi hade emellertid tänkt oss, att en statlig utredning skulle kunna vara till nytta och rent av bli den stora hävstången i detta sammanhang.

En viss tillfredsställelse kan det måhända bereda Roslagens och skärgårdens folk att i samband med vår motions behandling få erfara hur mycket som i själva verket planeras för att hjälpa deras bygd att leva vidare.

Låt mig emellertid, herr talman, få säga, att det som skall göras måste göras snart. Motionärernas förslag innebär givetvis inte någon avsikt att försena redan igångsatta utredningar eller fördröja planerade åtgärder. Tvärtom. Och jag vill, herr talman, ge uttryck för den förhoppningen, att det lofvärda intresse för detta viktiga befolkningsproblem, som redovisas i remissvaren och i utskottsutlåtandet, inte måtte svalna. Uttalet av länsstyrelsen i Stockholms län, att man inte vill fördröja genomförandet av en rad åtgärder, som redan nu anses nödvändiga, noterar jag med stor tacksamhet. Såväl länsstyrelsens som övriga instansers remissvar har för övrigt ett sådant innehåll, att man med en viss tillförsikt tycker sig kunna vänta en ljusning i Roslagens befolkningsproblem.

Herr talman! Jag har allenast velat så här kort något kommentera motionen och utskottsutlåtandet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 26—30 april för att delta i möte med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg.

Stockholm den 22 april 1960

Yngve Möller

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 171, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 172, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till Tullverket: Anskaffning av viss materiel.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till uni-

versiteten, den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under För flera huvudtitlar gemensamma frågor gjorda framställning i fråga om avgifter till den allmänna tilläggspensioneringen m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt, Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt samt Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen;

nr 66, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61 behandlade allmänna frågor jämte i ämnet väckt motion;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser ecklesiastikdeparte-

mentets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till yrkesundervisningen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa med den norska nationalgåvan svenskhemmet Voksenåsen sammanhängande frågor;

nr 79, i anledning av väckta motioner om representation för familjejordbruket i arbetarskyddsstyrelsen; samt

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 41, i anledning av väckta motioner om vissa övergångsbestämmelser till 1958 års arvskattereform; samt

nr 46, i anledning av väckt motion om utredning angående arvsbeskattningen;

bankoutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om utredning rörande ägandeförhållandena och maktkoncentrationen inom det privata näringslivet;

Interpellation ang. olycksriskerna för barn i samband med försäljning vid starkt trafikerade vägar

första lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner angående föreskrift i samband med villkorlig dom om skyldighet att gottgöra skada;

nr 27, i anledning av väckt motion angående radions juridiska ansvarighet;

nr 28, i anledning av väckta motioner angående tillämpningen av 22 kap. 4 § strafflagen i samband med avbetalningsköp; samt

nr 29, i anledning av väckt motion om översyn av lösöreköpsförordningen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om skärpning av straffen för olaga befattning med narkotika m. m.;

nr 19, i anledning av väckt motion om vidgning av arbetsdomstolens behörighet;

nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 25, i anledning av väckta motioner angående lagen om semester;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av motioner om användning av skogsbilvägar för allmän biltrafik; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 43 §§ skogsvårds-lagen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1960/61 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, såvitt avser jordbruksärenden; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän bered-

skapsstat för budgetåret 1960/61, såvitt angår jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner om utredning rörande turismen i Sverige; samt

nr 26, i anledning av väckta motioner om utredning rörande stöd åt utlands-svenskarna.

Interpellation ang. olycksriskerna för barn i samband med försäljning vid starkt trafikerade vägar

Fru SVENSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med den växande trafikintensiteten har i synnerhet barnens situation ingett oss stor oro. Olika åtgärder har också vidtagits för att så långt möjligt skydda barnen från trafikolyckor och för att lära dem själva iaktta den försiktighet trafiken kräver. Ett av de mest verksamma förebyggande medlen i strävandena att bringa ner antalet olyckor bland barn har på auktoritativt håll ansetts vara den trafikundervisning som numera meddelas i skolorna.

Det förekommer emellertid uppenbara faromoment, som enligt min uppfattning ännu inte i tillräcklig utsträckning uppmärksammas av myndigheterna när det gäller barnen och trafiken. Jag syftar då närmast på den försäljning av blommor och bär som barn vid våra starkt trafikerade riksvägar utöver. Barnen står härvid ofta mycket nära vägkanten. I sin iver att få största möjliga åtgång på sina alster händer det t. o. m. att barnen ställer sig ganska långt ut på vägen för att på så sätt försäkra sig om fler köpare. Det säger sig självt, att barnen härvid utsätter sig för mycket stora risker. Självfallet kan invändas att föräldrarna här har sitt givna ansvar att se till barnen, men det är inte alltid lätt för föräldrarna att ha ett vakande

Interpellation ang. olycksriskerna för barn i samband med försäljning vid starkt trafikerade vägar

öga på sina barn när dessa inte uppehåller sig i hemmets närhet.

Olyckor i samband med dylik försäljning har inträffat. Bland annat fick ett barn för något år sedan i mitt hemlän Halland sätta livet till vid ett sådant tillfälle.

Ur allmän trafiksäkerhetssynpunkt kan också en försäljning vid vägarna medföra ödesdigra konsekvenser. Med den ofta mycket höga hastighet som bilarna har kan en olycka lätt inträffa i samband med en inbromsande bil. En katastrof kan bli oundviklig, om inte den bakomvarande trafiken i mycket god tid upptäcker inbromsningen.

Bland den mängd av riskmoment, som den intensiva trafiken inrymmer särskilt vad gäller barnen, är det av mig här anförda sådant, som genom lämpliga åtgärder borde kunna elimineras.

För barnen är självfallet den slant de genom egen arbetsprestation tjänar mycket välkommen och för de vägfarande kan barnens blom- respektive bärförsäljning utgöra ett pittoreskt inslag. Det synes därför inte tillfredsställande att utfärda förbud mot försäljning av den art det här gäller. Det är emellertid angeläget att man söker eliminera de olycksrisker som sammanhänger med denna försäljning.

Vid våra riksvägar har anordnats parkeringsplatser. Dessa ligger på relativt kort avstånd från varandra. Det skulle måhända vara möjligt att undanröja bägge de faromoment, som jag anser vara förknippade med denna försäljning, om densamma skedde endast på de tydligt markerade parkeringsplatserna och de försäljande barnen uppehölle sig på dessa skyddade områden. De bilister, som är hågade att handla hos barnen, kunde då i god tid sakta farten och köra in på parkeringsplatsen och på så sätt inte bli något osäkerhetsmoment för de bakomkommande bilarna. Andra möjligheter till skydd för barnen och till ökad trafiksäkerhet i detta avseende bör också kunna tänkas. Det är enligt min mening angeläget, att man med hänsyn till barnens otrygga situation i den allt starka-

re trafiken vidtar sådana åtgärder, att större säkerhet kan skapas för dem.

Med stöd av vad jag ovan anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor.

1. Har herr statsrådet uppmärksammat vilka olycksrisker barnen utsättes för vid försäljning av blommor och bär vid våra starkt trafikerade vägar?

2. Om så är fallet, har herr statsrådet då för avsikt att vidta åtgärder i syfte att skapa säkerhet för barnen i det avseende som hör berörts?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spørsmål finge framställas.

Herr TALMANNEN yttrade:

Beträffande riksdagsarbetet under nästa vecka får jag meddela, att utöver bordläggningsplenum tisdagen den 26 april kl. 16 och arbetsplenum onsdagen den 27 april kl. 10, varom meddelande tidigare lämnats, avses arbetsplena skola anordnas torsdagen den 28 innevarande april kl. 10 för behandling av ett brådskande ärende, som förväntas komma att anmälas till bordläggning under onsdagen.

Tid för plenum fredagen den 29 april kommer senare att meddelas.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 643, av herr *Hermansson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, med förslag till förordning om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordning) m. m.;

nr 644, av herr *Hansson, Nils*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående organisationen av den statliga centrala rationaliseringsverksamheten, m. m.; och

nr 645, av herr *Sveningsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående organisationen av den statliga centrala rationaliseringsverksamheten, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 15.35.

In fidem

Fritz af Petersens